

Маладзечна, Вілейка, Смаргонь, Ашмяны, Валожын, Мядзел, Астравец, Мінск

рэгіянальная газета

4 ліпеня 2003 года

№ 27 (428)
Выходзіць па пятніцах

ПЛЮС Тэлетыдзень

Навіны рэгіёну

Тэлефоны-аўтаматы

ВАЛОЖЫН. На кантрольна-прапускным пункце мясцовай ваеннай часці ўстанавілі універсальны тэлефон-аўтамат, па якім можна званіць па горадзе, рэспубліцы і ў замежжа.

Цяпер на Валожыншчыне 34 такія тэлефоны. 10 з іх — у райцэнтры. Для карыстання імі неабходна адзіная тэлефонная картка.

Наталля ШТЭЙНЕР.

Альпійскія горкі

ВІЛЕЙКА. Альпійскую горку - высокую клумбу - зрабілі каля раённага цэнтра гігіены і эпідэміялогіі (РЦГіЭ).

У горадзе ўжо ёсць падобныя. Але ў супрацоўнікаў РЦГіЭ асаблівая. Іх горка, засаджаная прыгожымі кветкамі і выкладзеная каменнямі, — 4 ярусы ў вышыню.

Ірына РАБУШКА.

Цяпер ведаюць усе

СМАРГОНЬ. Журналіст са Смаргоні Ала Клемянок стала членам Саюза пісьменнікаў Беларусі. Рэкамендавалі яе Ніл Гілевіч, Мар'ян Дукса, Данута Бітэль, Віктар Шніп. А своеасаблівым пропускам у саюз стаў зборнік "Яны не ведалі мяне", які ўбачыў свет у 1999 годзе.

Таццяна СКАРЫНКІНА.

Знайшлі аўтамат

МЯДЗЕЛ. У панядзелак на нечаканую знаходку натрапілі, калі разбіралі старыя домікі базы БДУ ў Купе. Тут адшукалі ствол і механізм аўтамата часоў II сусветнай вайны.

Алесь ВЫСОЦКІ.

Трэба плаціць!

АШМЯНЫ. Новы метад барацьбы з неплацельшчыкамі ўкараніў мясцовы цэх прыроднага і звадкаванага газу. Гараджанам, што не разлічваюцца за блакітнае паліва, спецыялісты службы ставяць на газавыя краны заглушкі.

З пачатку чэрвеня не запальваліся гарэлкі пліт у кватэрах шасці ашмянцаў. Літаральна ў апошні дзень месяца да заканапаслухмянай кагорты далучылі яшчэ аднаго грамадзяніна, доўг якога цэху прыроднага і звадкаванага газу склаў за год 37 тысяч 810 рублёў. Час зразумець, што за ўсё трэба плаціць.

Марына СЛІЖ.

Музею – 55

МАЛАДЗЕЧНА. Заўтра, 5 ліпеня, у мемарыяльным купалаўскім запаведніку "Вязынка" адбудзецца свята паэзіі "З адною думкаю аб шчасці Беларусі". Прысвечана яно будзе 55 – годдзю з дня заснавання першага філіяла музея Янкі Купалы, які наведваюць штогод сотні экскурсантаў.

Аддзел інфармацыі "РГ".

Цагельня, якая загінула...

РАДАШКАВІЧЫ. Калісьці гэта прадпрыемства лічылася паказальным і прымала на сваёй тэрыторыі нават замежныя дэлегацыі. Прадукцыі яго ставілі самую высокую марку, а вырабы цэха керамікі экспанаваліся на выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве. Праз трынаццаць гадоў пасля адкрыцця ад міжгаспадарчага прадпрыемства керамічных вырабаў засталіся "рожкі" ды "ножкі".

Аўтапарк міжгаспадарчага прадпрыемства керамічных вырабаў у Радашкавічах разабраны на запчасткі. У такім жа стане і ўсё абсталяванне завода.

Фота Сяргея МАЦЮШОВА.

Людзі кажуць, што на смерць яго асудзілі ў дзень закладкі першага каменя ў фундамент. Некаму ж стукнула ў галаву ўзвесці побач з Радашковіцкім керамічным заводам роднаснае прадпрыемства ды яшчэ прывязаць да старэйшага "брата" эканамічна: электраэнергія, мазут паступалі сюды з тэрыторыі завода. Міжгаспадарчае прадпрыемства, у будаўніцтве якога былі задзейнічаны 248 калгасаў, разлічвалася з ім адразу спраўна. Цэглы, у асноўным для патрэб гэтых жа гаспадарак, выпускалі шмат, добрай якасці, таму ніколі не мелі праблемы са збытам. Яны мужнелі, сталелі з зайздроснай хуткасцю. Неўзабаве многія маладыя спецыялісты, рабочыя мелі не толькі свае пакоі ў інтэрнаце, але і асобныя кватэры, а дзетак вадзілі ў сад прадпрыемства.

Перабудова не мінула Радашкавічаў. Цагельня ўсё часцей і часцей стала адчуваць патрэбу ў энерганосьбітах, працаваць ў доўг. Некалькі разоў яна наогул спынялася, але ўсё ж знаходзіла ў сабе сілы, каб аднавіць жыццё. У 1999 печ перастала дыхаць трэці і, як пасля аказалася, апошні раз.

Генеральны дырэктар асацыяцыі Вячаслаў Мяркулаў нямала прыклаў намаганняў для таго, каб удыхнуць у прадпрыемства жыццё. Ён да апошняга не распускаў калектыў, знаходзіў сродкі на заработную плату, якую хоць з затрымкай на 2-3 месяцы, але выдавалі. 186 радашкаўцаў жылі надзеяй, што змогуць усё ж захаваць свае рабочыя месцы. Але рукі іх на цагельні так і засталіся незапатрабаванымі. Людзі сталі звальняцца, у пошуках працы падаліся ў Мінск, Ждановічы, пакінуўшы прадпрыемства пад апеку вартаўнікоў. Службу сваю тыя неслі спраўна, але ж паспрабуй усачы за тэрыторыяй, куды, як мухі на мёд, зляталіся ноччу зладзюгі з усёй акругі, якім пад сілу было спрэвіцца нават з заваранымі электразваркай дзвярыма.

Апошнім вартаўніком прадпрыемства быў Яўген Барткевіч. Вопытны токар, выдатны слесар, шчыры і сумленны чалавек, які шкадаваў вытворчасць, як сваё "дзіця". На яе тэрыторыі і памёр, адкрыўшы нячыстым на руку людзям беспярэшкодны ўваход, бо пасля яго смерці ў вартаўнікі ніхто ўжо не пайшоў.

На сённяшняй тэрыторыі прадпрыемства, у яго цэхах наўрад ці магчыма працаваць. Абсталяванне разукамплектаванае, тэхніка разабраная, без вокнаў і дзвярэй засталіся сталовая, адміністрацыйны будынак, па некалі ўтульных памяшканнях гуляе вецер і разносіць рэшткі нявывезенай дакументацыі. Не лепшым чынам выглядаюць і цэх керамікі, які славіўся прыгожымі сервізамі і камінамі, механічны цэх.

Былыя работнікі ўжо ні на што не спадзяюцца, але і спакойна глядзець на тое, як гіне прадпрыемства, на якім многія працавалі сем'ямі, не могуць. Наталля Жыглінская – адна з іх. Працавала інжынерам-канструктарам, затым – галоўным тэхнолагам. Яна, а яшчэ Леанора Саакава, былы намеснік дырэктара, і сталі нашымі гідамі ў час сумнай экскурсіі па прадпрыемстве, на якім, як заўважылі жанчыны, хутка ўжо і браць не будзе чаго. Спрытнюгі мясцовага пакрою адкрылі люкі і пакралі нават кабель, а цэнтральны пункт упраўлення разбілі.

З болем і жалем успамінаюць яны былыя часы. А яшчэ – з крыўдай на кіраўніцтва калгасаў, якое не дазволіла ў свой час аб'явіць прадпрыемства банкрутам і прадаць. Глядзіш, знайшоўся б гаспадар, які змог бы наладзіць выпуск прадукцыі ці хаця б захаваць яго ў ранейшым стане. Бо сёння аб велічы і магутнасці міжгаспадарчага прадпрыемства керамічных вырабаў нагадваюць хіба што кусты дзікага кізілу, які для таго, каб упрыгожыць тэрыторыю, прывозілі аж з Баку...

Марына СЛІЖ.

Што такое IREX?

Больш года працуе ў Маладзечне камп'ютэрны Інтэрнет–цэнтр, які створаны з дапамогай амерыканскай дабрачыннай арганізацыі IREX, якую сёння абвінавачваюць у непрыгожых дзеяннях у Беларусі. Што такое IREX?

2-я старонка

Прыдумвае жыццё

Вольга Каласей – маладая мастачка з Радашкавічаў. Яна толькі адзначыла першую гадавіну сваёй работы.

4-я старонка

Вёска Камарова

Некаторыя вёскі маюць гісторыю куды больш цікавую і багатую, чым іншыя вялікія гарады.

8-я старонка

Каму патрэбны IREX?

30 чэрвеня ў Мінску Савет па міжнародных даследаваннях і абменах IREX правёў прэс–канферэнцыю. Яна была выкліканая паказам 22 чэрвеня тэлефільма "Паутина" па Першым нацыянальным тэлеканале, які быў паўтораны 24 і 26 чэрвеня па ОНТ і СТВ.

У гэтым фільме, – гаворыцца ў прэс–рэлізе IREX, – распаўсюджаныя звесткі аб дзейнасці Прадстаўніцтва Савета па міжнародных даследаваннях і абменах на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, якія не адпавядаюць сапраўднасці, зневажаюць дзелавую рэпутацыю і ў цэлым кампраметуюць дзейнасць арганізацыі.

На прэс–канферэнцыі прысутнічала некалькі дзесяткаў журналістаў самых розных СМІ, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, дыпламаты. Дырэктар прадстаўніцтва IREX Роберт Артэга сказаў, што заявы, зробленыя ў "Паутине", – падманлівыя, несумленныя, не адпавядаюць сапраўднасці.

– Прадстаўнік КДБ Аляксандр Базанаў, – адзначыў Р.Артэга, – не прад'явіў ніякіх фактаў, якія б пацвярджалі абвінавачванні IREX у дэструктыўнай дзейнасці ў Беларусі. А тое, што не было ўказана ні імёнаў аўтараў, ні дыктараў, таксама ўказвала на лжывасць перадачы.

Дакументы, прад'яўленыя ў перадачы ў якасці абвінавачвання IREX у падрыўной дзейнасці, у сваёй большасці не маюць ніякага дачынення да IREX:

– А па ўсіх грантах, якія мы выдавалі, – сказаў Роберт Артэга, – мы трымалі абавязковую справаздачу перад Міністэрствам замежных спраў Беларусі і падатковымі органамі. Усяго IREX аказаў дапамогу прыкладна на 102 тысячы долараў. З іх каля 22 тысяч — на газеты, 19810 – на бібліятэкі, крыху больш за 60 тысяч – тэлестанцыям. Інфармацыя аб 600 тысячах долараў, быццам бы патрачаных на тэлестанцыі, – нонсенс.

— Адзінае, з чым мы поўнасцю пагаджаемся, – сказаў Роберт Артэга, – гэта са сцвярджэннем, што ў IREX працуе цудоўны высокакваліфікаваны і абучаны персанал.

Прадстаўніцтва IREX накіроўвае пісьмы ў адрас згаданых тэлеканалаў з патрабаваннем сваёй рэакцыі на перадачу "Паутина" і кваліфікуе гэту перадачу як паклёпніцкую. У Міністэрства па друку накіроўваецца ліст з патрабаваннем вынесці папярэджанне Першаму нацыянальнаму каналу, ОНТ і СТВ за перадачу несапраўднай інфармацыі.

Аляксандр МАНЦЭВІЧ.

Інтэрнет-цэнтр у Маладзечне

У 7 гарадах Беларусі рэалізуецца праграма IREX па пашырэнні доступу ў Інтэрнет (ІАТР).

У Маладзечне Інтэрнет-цэнтр, які адкрыў Савет па міжнародных даследаваннях і абмену «IREX» (ЗША), працуе з 13 лютага 2002 года. Ён месціцца ў цэнтральнай гарадской бібліятэцы. За гэты час у ім займалася 687 чалавек. Усе паслугі бясплатныя.

У цэнтры 5 камп'ютэраў: 4 для карыстальнікаў і 1 адміністрацыйны. Паколькі жадаючых займацца вельмі шмат, папярэдне яны запісваюцца. Потым могуць працаваць 2 гадзіны на тыдзень. Тут прапануюць розныя адукацыйныя сайты, карыстанне электроннай поштай. Каля 60 бібліятэкараў гарадской бібліятэчнай сістэмы навучыліся ў Інтэрнет-цэнтры карыстацца камп'ютэрам, Інтэрнетам. Сюды прыходзяць старшакласнікі, навучэнцы прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, каб знайсці карысную інфармацыю для рэфератаў і іншых пісьмовых работ. А таксама настаўнікі, якія чытаюць у Інтэрнеце метадычныя навінкі правядзення ўрокаў. Дактары цікавяцца спецыялізаванай медыцынскай інфармацыяй. Пенсіянеры з ахвотай карыстаюцца электроннай поштай, з дапамогай якой звязваюцца са сваімі дзецьмі, што раз'ехаліся ў Амерыку, Швецыю, Данію, Ізраіль, Польшчу. У цэнтры рэгулярна праводзяцца трэнінгі і семінары. Ёсць сканер, дзе можна сканіраваць інфармацыю і фотаздымкі.

Так выглядае памяшканне гарадской бібліятэкі ў Маладзечне, абсталяванае з дапамогай IREX.
Фота Ірыны РАБУШКІ.

На пытанне карэспандэнта "РГ", адрасаванае кіраўніку праграмы ІАТР Аляксандру Саладкову, чаму ў спісе гэтых гарадоў, дзе большасць абласныя цэнтры, з'явілася Маладзечна, ён адказаў: "Мы стараемся размяшчаць нашы цэнтры там, дзе ёсць зацікаўленасць. Такую зацікаўленасць у Маладзечне мы адчулі і ад кіраўніцтва горада, і ад кіраўніцтва бібліятэкі. У Салігорску, напрыклад, праблемным горадзе, дзе вялікі клопат дастаўляе наркаманія і алкагалізм і мы хацелі дапамагчы Салігорску заняць моладзь Інтэрнетам, такой зацікаўленасці не адчулі. Гарадскія ўлады нам паставілі перш-наперш умову: мы будзем вызначаць кола тых, хто будзе карыстацца паслугамі цэнтра ІАТР, калі такі будзе створаны. Для нас такія ўмовы проста непрымальныя. Цэнр ІАТР павінен быць даступным усім, хто таго пажадае. Адзінае наша абмежаванне: забараняецца наведванне порнасайтаў, сайтаў з прапагандай".

Асаблівую ўвагу ІАТР надае рабоце са школамі, дзе часта папросту няма камп'ютэрных класаў. Сёння 26 школ падпісаныя на паслугі спецыяльных адукацыйных школьных сайтаў. Пры дапамозе цэнтраў ІАТР стала магчымай пастаянная сувязь беларускіх школьнікаў са сваімі аднагодкамі з–за мяжы. У цэнтр ІАТР, які знаходзіцца ў Маладзечне, нярэдка прыязджаюць школьнікі і з іншых населеных пунктаў нашага рэгіёну. Для многіх з іх праграма ІАТР — адзіны спосаб наведаць Інтэрнет.

Ірына РАБУШКА, Аляксандр МАНЦЭВІЧ.

ДАВЕДКА. IREX – Савет па міжнародных даследаваннях і абменах, вядучая некамерцыйная арганізацыя ЗША, якая распрацоўвае і рэалізуе праграмы ў галіне вышэйшай адукацыі і развіцця Інтэрнета, займаецца пытаннямі падтрымкі незалежных сродкаў масавай інфармацыі і прававой грамадзянскай супольнасці у ЗША, Еўропе, краінах былога СССР, на Блізкім Усходзе і ў Азіі.
Заснаваны ў 1968 годзе, аказаў падтрымку больш чым 15 тысячам студэнтаў, навукоўцаў, грамадскіх дзеячаў, прадпрымальнікаў-журналістаў і прадстаўнікоў іншых прафесій.
Прадстаўніцтва IREX у Беларусі дзейнічае з 1997 года, рэалізуе 4 праграмы: акадэмічных абменаў, грамадскіх сувязей, падтрымкі СМІ (ПроМедыя), расшырэння доступу і навучання ў Інтэрнет (ІАТР).
Крыху больш года таму мы пісалі пра тое, як у Маладзечне быў адкрыты доступ да Інтэрнета у гарадской бібліятэцы Маладзечна. Дзесяткі наведванняў у дзень бясплатнага доступу забяспечыла амерыканская арганізацыя — Савет па міжнародных даследаваннях і абменах IREX. Дарэчы, на апошнім нацыянальным фестывалі песні і паэзіі сувязь з рэдакцыямі для большасці карэспандэнтаў, па словах кіраўніка праекта ІАТР Аляксандра Саладкова, цэнтр ІАТР, пабудаваны ў Маладзечне, стаў асноўным камунікацыйным цэнтрам для сувязі сталічных журналістаў з рэдакцыямі.
Дзякуючы праграме ПраМедыя дзесяткі СМІ Беларусі, у тым ліку і дзяржаўныя, сярод якіх "Советская Белоруссия", "Звязда", карыстаюцца фотасэрвісам – свежымі і архіўнымі высакаякаснымі фатаграфіямі аб жыцці нашай краіны. Сотні журналістаў і іншых работнікаў СМІ праходзяць пастаяннае навучанне прафесіі на шматлікіх семінарах і трэнінгах.

Кацёл і чамадан

СМАРГОНЬ. Экспазіцыя гісторыка-краязнаўчага музея папоўнілася новымі экспанатамі.

Наталля Марозава, бацька якой 20 год адсядзеў у ГУЛАГу, пасля яго смерці ахвяравала музею яго асабістыя рэчы – стары радыёпрыёмнік, самаробны чамадан з фанеры. Але, напэўна, самы цікавы за ўвесь час існавання музея экспанат застаўся Наталлі ад дзеда – данскога казака Аляксандра Апанасавіча. Пасля заканчэння вайны ён прыжаніўся ў Смаргоні і прыцягнуў на падворак да сваёй маладой жонкі вялізны салдацкі кацёл...

Калі яго прыехалі забіраць у музей, дык 7 салдатаў ледзь далі яму рады. Аднак у дзверы памяшкання кацёл усё роўна не ўвайшоў. І цяпер ляжыць пад навесам мясцовай гімназіі, чакае лепшага часу.

Таццяна СКАРЫНКІНА.

Дэндрапарк у Камарове

МЯДЗЕЛ. У вёсцы Камарова з'явіўся дэндрапарк-гадавальнік.

Праект падрыхтавала грамадскае аб'яднанне "Жанчыны за адраджэнне Нарачанскага краю". Фінансавую падтрымку аказала прадстаўніцтва карпарацыі ISAR, inc у Беларусі. На месцы закінутага аўтадрома пасадзілі елку. Работы выконвалі навучэнцы мясцовага сельскагаспадарчага ліцэя. Думаюць у дэндрапарку-гадавальніку разводзіць новы пасадачны матэрыял, забяспечваць ім лесапаркавыя комплексы.

Алесь ВЫСОЦКІ.

Адукаваныя медыкі

МАЛАДЗЕЧНА. Сёлета 31 чалавек скончыў Маладзечанскае медыцынскае вучылішча «з адзнакай», 100 чалавек - на «добра» і «выдатна» па 5-бальнай сістэме.

Некаторыя з былых навучэнцаў праявілі сябе на конкурсах па розных дысцыплінах. Вольга Шалкоўская заняла 1-е месца на рэспубліканскім конкурсе вучэбна-даследчых работ. Летась беларускую ахову здароўя папоўнілі 121 выпускнік, сярод іх 26 выдатнікаў і 95, якія скончылі "на добра".

Таццяна СКАРНЯКОВА, Ірына РАБУШКА.

Так было — і так будзе

МЯДЗЕЛ. Ведаеце, што за ўражанні ахапілі аднаго з гасцей, які ўпершыню трапіў у Будслаў? Касцёл параўнаў з невядома як занесеным сюды волатам, што ўзвышаецца над просценькімі хатамі. Вось, маўляў, каб гэты прыгожы храм у якую еўрапейскую сталіцу — там бы ён быў да месца. А тут, у вёсцы...

Апошняе выказванне можна яму дараваць: ён проста не быў на Будслаўскім фэсце. Для такой грамады, што тут збіраецца ў пачатку ліпеня, падобны па велічы касцёл якраз і патрэбны. Як і для дзіўнага цудатворнага абраза Маці Божай Будслаўскай, святой апякункі ўсёй Беларусі.

Гэты фэст, падаецца, доказвае, што ў нашым жыцці ёсць штосьці пастаяннае. Уявіце: захаваліся звесткі, што першыя пілігрымы прабіраліся праз непралазны лес ў месца, дзе было аб'яўленне Маці Божай, яшчэ ў канцы XVI стагоддзя. І хай цяпер тут не драўляная каплічка, а высачэзны каменны храм, і хай зараз большасць дабіраецца да Будслава на аўтобусах, легкавушках (вунь колькі іх касцёл атачае) —гэта ўсё толькі знешнія прыкметы. Галоўнае, што і чатыры стагоддзі таму, і цяпер вернікі прыбываюць у святое месца з падобнымі думкамі, памкненнямі. Хочуць аддаць пашану Маці Божай, папрасіць у яе заступніцтва, апекі над сваёй сям'ёй і краінай, і ... цуда, урэшце. А некаторыя і зараз адмаўляюцца па-сучаснаму хутка дабірацца да Будслава і накіроўваюцца сюды пешшу. Ідуць з адносна блізкіх Вілейкі і Кабыльніка, далёкіх Віцебска (тыдзень ходу), Баранавіч. Ідуць, выкройваючы ў напружаным графіку жыцця некалькі дзён, і лічаць, што, нягледзячы на цяжкасці далёкай дарогі, гэта цудоўны і з карысцю праведзены час. Ідуць і пажылыя, і малыя, якія даўно-даўно строіліся ісці ў Будслаў, прасілі маму, каб адпусціла, і так чакалі гэтага дня, як толькі ў дзяцінстве можна чакаць набліжэнне свята. На тварах у пілігрымаў стомленасць, а вочы вясёлыя, і разам з тым крыху сур'ёзныя.

Вось і сёлета ля храма малыя і старыя, мясцовы люд і вернікі з розных куточкаў Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Літвы, святары з нашай і суседніх краін. Усе сабраліся, каб разам паўдзельнічаць у прыгожай працэсіі апоўначы, памаліцца за сваякоў і Беларусь (эх, каб можна было глянуць у гэты момант з вышыні, паназіраць, як з-пад цемры выглядваюць асветленыя крыжы касцёла і тысячы светлячкоў-агеньчыкаў ад свечак у руках людзей). А яшчэ прыйшлі людзі паслухаць мудрыя казанні, прыгожую духоўную музыку, адмыслова напісаныя песні пра Маці Божую Будслаўскую. І дачакацца галоўнай урачыстасці: святой імшы апоўдні 2 ліпеня.

Будслаўскі фэст — гэта і месца для сустрэч. З радасцю вітаюцца маладыя паломніцы (як жа — год не бачыліся), абменьваюцца адрасамі дзве бабулькі. Мо' і ўспамінаюць свае фэсты. Глядзяць, што асабліва нічога і не змянілася. Як калісьці малым везлі самаробныя пеўнікі на палачцы (ну, дзе тады крамных цукерак накупляешся?), то і зараз спешчаных «снікерсамі» і «чупа-чупсамі» ўнучкаў можна такім гасцінцам з Будслава здзівіць. Так і ў дробязях, так і ў галоўным: адусюль сюды людзі ідуць, каб ушанаваць цудадзейны абраз, узнесці свае малітвы ў святым месцы, вышэй-вышэй за велічныя вежы касцёла.

Так было, ёсць і, здаецца, заўсёды будзе.

Алесь ВЫСОЦКІ.

■ ПРАФЕСІЯ

Злых людзей не бывае

АШМЯНЫ. Повара Галіну Мацкевіч ведаюць усе ашмянцы. Чаго вартае хаця б прыгатаваная ёй фаршыраваная рыба!

Поварскай справе Галіна прысвяціла больш за тры дзесяткі гадоў. Спачатку была вучоба па матулінай кулінарнай кнізе. Вельмі падабалася пячэнне выпякаць. Цяпер па гэтай кнізе вучацца гатаваць яе дзеці. Яна ж, адукаваны тэхнік-тэхнолаг па прыгатаванні ежы, штодня робіць крок наперад у сваёй справе. Прыдумвае новыя стравы, напрыклад, рулет з качкі, розныя салаты. Але на рабоце асабліва не пафантазіруеш – ёсць спецыяльны зборнік для грамадскага харчавання, у якім больш за 1000 рэцэптаў. Па ім і павінны гатаваць повары.

Для пашырэння вопыту вывучае кухню розных народаў. Зрабіла выснову, што да беларускай бліжэй за іншыя літоўская. Стравы адны і тыя, толькі назвы розныя. Французскія рэцэпты скарыстаць складана, бо ў нас немагчыма купіць сапраўдныя французскія віны і прыправы. А вось для азербайджанскіх страваў, якія вельмі вострыя, іх можна купіць высушанымі. Раней Галіна любіла ўдзельнічаць ў поварскіх конкурсах. Заўсёды нервавалася, але гэта не перашкаджала перамагаць. Мяркуе, сучасныя конкурсы лепшыя, стравы прыгажэйшыя. «Калі ўдзельнічала я, такой разнастайнасці прадуктаў не было», — кажа яна.

Часта ў падарунак атрымлівае кнігі з рэцэптамі ці пра ежу, харчаванне. Ад сваіх дзяцей - гэта кнігі з рэцэптамі прысмакаў. Абавязкова іх апрабуе і заўсёды знойдзе штонебудзь карыснае для сваёй прафесіі. Галіна ўвогуле любіць чытаць, каб і пра жыццё было, і пра ежу. Вычытала, што ў часы Льва Талстога харчаваліся вельмі проста. У асноўным гэта кашы і вараная рэпа. Брэжневу падавалі заліўную сцерлядзь і цяляціну. «Дакладна так, як мы зараз гатуем на банкеты», - гаворыць повар.

Повар Галіна Мацкевіч гатуе некалькі страваў запар. фота Ірыны Рабушкі

Самай здаровай ежай лічыць сырыя моркву і яблык. А самай вялікай памылкай гаспадынь тое, што яны замяняюць прадукты, якія напісаныя ў рэцэптах, на іншыя. Гэтага рабіць не варта.

Галіна Мацкевіч кажа, злых людзей няма, уся справа ў тым, што яны галодныя.

Ірына РАБУШКА.

Курсы валют НБ РБ

	26.06 руб.	2.07 руб.
Долар ЗША	2059,00	2060,00
Еўра	2372,38	2375,90
Злоты	531,49	534,37
Літ	687,15	688,15
Расійскі рубель	67,91	67,92

«Вулічныя» курсы ў Маладзечне

Долар	2045/2065	2050/2060

Маладзечна
Цэны на рынку

Прадукты	Цана (руб.) 25.06	2.07
Кілбаса с/вялен., 1 кг	12600	12800
Сасіскі, 1 кг	4350	4310
Селядзец, 1 кг	2800	2800
Рыс, 1 кг	780	820
Грэчка, 1 кг	1450	1450
Цукар, 1 кг	1280	1310
Яйкі курыныя, 1 дзес.	900	1100
Алей, 1 л	1750	1750
Маянэз, 200 г	470	470
Кава «Пеле, 100 г	2200	2200
Шпроты, бляшанка 160 г	750	850
Соус там.«Мінскі», 0,5 л	680	800
Цыбуля рэпчатая, 1 кг	1100	1100
Капуста, 1 кг	1000	700
Морква, 1 кг	1000	1500
Лімоны, 1 кг	2400	2300
Апельсіны, 1 кг	1900	1900
Клубніцы, 1 кг	3500	4000
Чарэшня, 1 кг	3500	5000
Памідоры, 1 кг	2300	1800
Агуркі, 1 кг	800	700
Кавуны, 1 кг		3000
Яблыкі, 1 кг	2000	1500

Сялянскія прадукты

Малако, 1,5 л	700	600
Смятана, 1 л	2000	1800
Масла, 1 кг	4400	4200
Тварог, 1 кг	2000	1600
Яйкі курыныя, 1 дзес.	1200	1400
Бульба, 1 вядро	2800	4000
Бульба маладая, 1 кг	2000	1500
Клубніцы, 5-літр. вядро	18000	14000
Чарніцы, 1 шклянка		1000
Суніцы, 1 шклянка		2000

■ ПЫТАЙЦЕСЯ – АДКАЗВАЕМ

Рэгістраваць трэба

Ці трэба рэгістраваць тэлефон з аўтаматычным вызначальнікам нумара (АВН)? У якіх выпадках уладальніку такога тэлефона можна абысціся без рэгістрацыі?

Валерый Паўлаў.
Маладзечна, вул. Б.Хмяльніцкага.

Галоўны інжынер раённага вузла электрасувязі (РВЭС) Мікалай Ліманоўскі сказаў, што тэлефон з АВН рэгістраваць трэба ва ўсіх выпадках. Калі чалавек не зарэгіструе тэлефон з АВН, то яго адключаць. Гэта агаворваецца ў дагаворы, які заключаюць з кліентам, аб выкарыстанні тэлефоннага нумара. Гэта ж напісана і ў правілах паслуг, якія аказваюць мясцовыя тэлефонныя сеткі.

Дзеля рэгістрацыі пішуць заяву на імя начальніка РВЭС, прад'яўляюць пашпарт і сертыфікат на прыбор. Рэгістрацыя абыдзецца ў 1155 рублёў. Потым штомесяц да абаненцкай платы дадаецца 245 рублёў. Тарыфы распрацоўвае рэспубліканскае аб'яднанне «Белтэлекам». Дасылае іх на адрас РВЭС дзяржаўнае прадпрыемства «Мінскаблтэлекам».

Падрыхтавала Ірына РАБУШКА.

Першы банкамат

МЯДЗЕЛ. У панядзелак у райцэнтры ў будынку філіяла "Беларусбанка" запрацаваў банкамат.

Мабыць, у рэспубліцы гэта першы такі апарат ў невялікім горадзе. Па ім можна 24 гадзіны ў суткі атрымліваць грошы па пластыкавых картках (прытым, не толькі "Беларусбанка", але і "Visa", "Mastercard" і іншых). Мажліва і аплаціць паслугі сотавай сувязі, а ў перспектыве — і камунальныя плацяжы. З банкаматам можна "кантактаваць" на 4 мовах, у тым ліку — па-беларуску.

Алесь ВЫСОЦКІ.

Доўга жыць не забароніш

СМАРГОНЬ. Напрыканцы чэрвеня адразу два смаргонскія жыхары адзначылі свае 90-я ўгодкі. Гэта Агрыпіна Мацвеева і Пётр Смолік.

На жаль, з імяніннiцай паразмаўляць не давялося. Яна цяпер хварэе. Але яе дачка Вольга згадзілася расказаць пра сваю старэнькую маці...

Агрыпіна Фамінічна – сібірачка, з Томскай вобласці. Нарадзілася ў заможнай сям'і, бацька быў краўцом, у той далёкі час прафесія гэтая карысталася вялікім попытам. Зусім маладая выйшла замуж. Разам працавалі на зямлі: яна – рознарабочай, ён – конюхам. Загінуў муж у блакадным Ленінградзе. Але па сённяшні дзень лічыцца прапаўшым без весткі... Замуж яна больш не выйшла. Гадавала дзяцей, якія раскіданыя цяпер па ўсім былым Саюзе, гадавала унукаў: іх у юбіляршы – 16. Праўнукаў трохі менш – 14. Але больш за іншых да бабулі прывязана сіямская кошка Малу. Ходзіць па пятах, пад лазняй чакае, калі гаспадыня мыецца. А як тая пойдзе ў царкву, дык увесь час енчыць, "плача", як кажуць дамашнія, месца сабе не знаходзіць. Кажуць жа, што жывёла моцна любіць толькі вельмі добрых людзей. Менавіта такая Агрыпіна Фамінічна. І падчас віншавання з 90-годдзем дзеці кажуць ёй толькі словы падзякі.

Пётр Смолік таксама не мясцовы, але прыехаў сюды не сказаць, што здалёк, – з Ардашоў... Жыве адзін, у прыватным доме па вуліцы Кірава. Пахаваў дзвюх жонак. Сам расказвае: "Першы раз ажаніўся, калі мне 20 гадоў толькі споўнілася. Жонку мне выбралі бацькі, з багатай сям'і. Яна харошая дзяўчына была. Добра мы жылі. Зямлі было многа, скаціну дзяржалі. Трох сыноў і дачку нарадзіла. Усё жыццё мы з ёй на зямлі працавалі. А калі мне было 66 год, яна памерла. Прыехаў у Смаргонь. І тут пазнаёміўся са сваёй другой жонкай. Добра жылі. Ужо другі год пайшоў, як яе не стала. Жыву адзін... Пытаецеся, ці ёсць сакрэт даўгалецця? Ну, я піў толькі па патрэбнасці. Не курыў, толькі на вайне. А як яна закончылася, адразу кінуў. Што яшчэ? Усё жыццё працаваў...".

Вось такія нечым розныя, а нечым падобныя гісторыі імяніннікаў. Жылі, працавалі, дзяцей гадавалі. Можа, гэта і проста. Але не ва ўсіх атрымліваецца 90-ы дзень нараджэння адзначыць. Ці не так?

Таццяна СКАРЫНКІНА.

Высадзілі з цягніка

АСТРАВЕЦ. 47 расіян высадзілі літоўскія пагранічнікі з цягніка Чэлябінск–Калінінград 1 ліпеня на прыгранічнай з Беларуссю станцыі Кена. У гэты дзень па ўзгадненні Літвы і Беларусі ўведзены новы рэжым перасячэння граніцы паміж Беларуссю і Літвой для транзітных пасажыраў з Расіі ў Калінінградскую вобласць.

Усе расіяне, большасць якіх жыхары Калінінградскай вобласці, былі адпраўленыя на станцыю Гудагай, што паблізу Астраўца. У іх не было адпаведных дакументаў, якія б дазвалялі транзіт. Усяго за дзень з расійскіх цягнікоў было знята 63 пасажыры.

Ад першага чэрвеня спрошчаны транзітны праезд каштуе 5 еўра і выдаецца на тры гады. Можна скарыстацца спрошчаным аднаразовым праязным дакументам, які выдаецца ў цягніку. Але білет у такім выпадку трэба купляць як мінімум за 28 гадзін. Пасажыра павінны праверыць у літоўскім пасольстве.

Пасажырам, якія апынуліся 1 ліпеня на пероне Гудагайскага вакзала, пашчасціла. Насустрач з Калінінграда рухаўся цягнік са спецпрадстаўніком прэзідэнта Расіі па праблемах Калінінградскай вобласці Дзмітрыем Рагозіным. Разам з літоўскімі дыпламатамі ён асабіста правяраў, як пройдуць першыя саставы. У Гудагаі ссаджаныя з цягніка расіяне запатрабавалі сустрэчы з Рагозіным і яе атрымалі. Вячэрнім маскоўскім цягніком іх усё ж накіравалі ў Калінінград.

Аддзел інфармацыі "РГ".

Ці цвіце папараць-кветка?

(легенда і рэчаіснасць)

Святкуюць Купалле яшчэ з часоў язычніцтва. Праўда, тады яго адзначалі ў перыяд летняга сонцастаяння, калі быў самы доўгі дзень, і прырода дасягала найвышэйшага росквіту. Здавалася, і сонца найгарачэйшае, і вада пад яго ўздзеяннем становіцца самай цёплай і чыстай. Таму і святкаванне перш за ўсё пачыналася з купання. Гэта і дало назву святу – Купалле, Купала.

Калі на нашай зямлі прынялі хрысціянства, царква прымеркавала свята Купалле да 7 ліпеня – дня нараджэння Іаана Прадцечы. Назва яго набыла нават двайное імя – Івана (Яна) Купалы. Святкаваць пачалі ў ноч з 6 на 7 ліпеня. Удзень дзяўчаты збіралі розныя святаянскія зёлкі, сушылі і захоўвалі як моцныя цудадзейныя лекі. Плялі вянкі і з дапамогай іх варажылі на вадзе. Ноччу збіраліся ля кастра, вадзілі карагоды, танцавалі, скакалі праз агонь.

Чароўную папараць-кветку шукалі нашы прашчуры, шукаем мы, будуць шукаць нашыя нашчадкі. Фота IREX/ProMedia.

З цягам часу фантазія людзей нарадзіла легенду, згодна з якой апоўначы з 6 на 7 ліпеня ў гушчары лесу зацвітае кветка папараці, якая можа даць чалавеку празорлівасць і неабмежаваную сілу, вечную маладосць, здольнасць разумець мову раслін і жывёл. Гэтая легенда нарадзілася вельмі даўно, калі людзі думалі, што ўсялякая расліна павінна ўтварыць кветку, а ад яе насенне, каб прадоўжыць свой род на зямлі.

Папараць – шматгадовая травяністая расліна. Расце пераважна ў вільготных цяністых месцах, пад полагам лесу.

Калі летам прыўзняць ліст папараці, на ніжнім баку можна ўбачыць невялікія бугаркі; у іх знаходзяцца кучкі дробных мяшочкаў, у якіх выспяваюць споры. Разгледзець мяшочкі са спорамі можна толькі пад мікраскопам. Спелыя споры выпадаюць, разносяцца ветрам і, трапіўшы ў спрыяльныя ўмовы, прарастаюць. З іх развіваецца лістападобная зялёная пласцінка – зарастак. На ніжнім баку зарастка ўтвараюцца мужчынскія гаметы-сперматазоіды і жаночыя гаметы-яйцаклеткі. Пад зарасткам атрымліваюцца кропелькі расы або дажджу, па якіх сперматазоіды і падплываюць да яйцаклетак. Адбываецца апладненне. Развіваецца зародак, які паступова ўтварае корань і кароткае сцябло з першым лістом. З цягам часу і вырастае расліна, якую мы называем папараццю. Так што на самой справе папараць ніколі не зацвітае.

Тое, што вы прачыталі, ужо было апублікаванае. І пасля першай публікацыі мой даўні сябар вучоны ляснічы Рыгор Мароз патэлефанаваў мне:

— Віншую, ты правільна напісаў пра папараць-кветку! Але, ці ведаеш, што паслужыла асновай легенды аб ёй?

— Не, — адказаў я.

— Дык выберы час і ў ноч з 6 на 7 ліпеня пойдзем у лес, там я і пакажу табе гэтую саму аснову.

... Дзень яшчэ толькі пакідаў ускраек лесу, а яго глыбінку ўжо густа запаўняла цемра. Птушыныя галасы змоўклі, разам з імі сціхлі і іншыя гукі. Спякота неахвотна выходзіла з ляснога імшару, марудна ўступаючы месца начной прахалодзе. Сцяжынка, на якую мы звярнулі з лясной дарогі, хутка прывяла нас у высокія зараслі папараці. Пацеркамі рассыпаныя на яго лісцях маленькія зеленавата-блакітныя яркія кветачкі-агеньчыкі моцна прывабілі мае вочы.

— Бачыш, — лёгка дакрануўся да майго пляча Рыгор і накіраваў пучок праменняў свайго кішэннага ліхтарыка на ззяючыя кветкі. На зямлю пасыпаліся дробненькія жучкі-чарвячкі, а чароўныя "кветкі" ў папараці зніклі...

— Вось гэтыя жывыя агеньчыкі, напэўна, і сталі крыніцай для стварэння легенды аб таямнічай кветцы, — прадаўжаў мой субяседнік. – А памятаеш як пісаў пра яе Гоголь у сваёй аповесці "Вечер накануне Ивана Купала"? І прачытаў на памяць наступныя радкі: "Глядь, краснеет маленькая цветочная почка и, как будто живая, движется. В самом деле чудно! Движется и становится всё больше, больше и краснеет, как горячий уголь. Вспыхнула звёздочка, что-то тихо затрещало, и цветок развернулся перед его очами, словно пламя, осветив и другие около себя".

Так праніклівёна і пераканаўча ажывілі народную легенду талент і фантазія пісьменніка.

— А ведаеш, чаму яны, гэтыя светлячкі, выпраменьваюць святло і адкуль яно ў іх бярэцца? – задаў апошняе пытанне Рыгор і тут жа пачаў на яго адказваць:

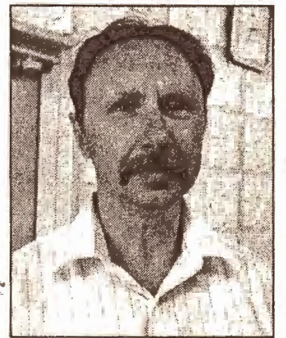
— Гэта загадка таксама разгаданая навукай. Аказваецца, мужчынская істота разглядаемага намі жучка мае крылы і добра лятае, а ў жаночай крылаў няма. Яна не лятае, але добра свеціцца. Святло выпраменьваюць дзве шыракаватыя пласцінкі, што пакрываюць жывоцік. У клетках названых пласцінак і жывуць паразітамі бактэрыі, якія свецяцца. Але такое сужыцельства карысна для абодвух арганізмаў. Жучыхі-светлячкі даюць бактэрыям "кватэру" і харчы, а бактэрыі забяспечваюць гаспадыць святлом. Даказана і тое, што свячэнне самкі дапамагае самцу адшукаць яе і прадоўжыць род.

Вось табе і маё навукова абгрунтаванае дапаўненне твайго артыкула, — закончыў свае тлумачэнні Рыгор.

Альбін МАКАРЭВІЧ.

■ **ЭКСПРЭС-АПЫТАННЕ МАЛАДЗЕЧАНЦАЎ**

Лёгка быць маладым?

Аляксандр Шах, намеснік дырэктара рынку райспажыўтаварыства:

– У наш час складана. Асабліва гэта тычыцца фінансавага і жыллёвага пытанняў. Раней маладым жылося лягчэй. Была гарантыя і стабільнасць. У цяперашняй моладзі гэтага няма. Яны кінутыя на выжыванне.

Марыя Абрамовіч, суддзя суда Маладзечанскага раёна і горада Маладзечна:

– І лёгка, і не. Лёгка, таму што цяперашняя моладзь больш разняволеная і незалежная, чым ранейшая. Цяжка з-за таго, што ім мала што даступна. У першую чаргу гэта культурныя мерапрыемствы. Таму сучасная моладзь духоўна бедная і менш сацыяльна забяспечаная і абароненая.

Наталля Мазура, псіхолаг цэнтра сацыяльнага абслугоўвання сям'і і дзяцей:

– Лёгка. Шмат перспектыў, магчымасцяў – усё наперадзе. Увогуле, тым, хто ведае сабе цану, упэўнены ў сабе і ставіць канкрэтныя мэты, лёгка і камфортна ў любым узросце.

Кацярына Вайтэнка, прадавец:

- Складана і лёгка адначасова. Жыццё наперадзе і адкрытыя ўсе дарогі. Толькі, на жаль, іх мала. Бо цяпер усё залежыць ад грошай. І добра відаць, хто багаты, а хто бедны. Раней гэта было не так відавочна. Год ад году моладзі жыць цяжэй.

Падрыхтавала Ірына РАБУШКА.

■ **ПАРТРЭТ**

Прыдумвае жыццё

МАЛАДЗЕЧНА. Маладая мастачка Вольга Каласей з Мінска пасля заканчэння Акадэміі мастацтваў па размеркаванні трапіла ў Радашкавічы на адкрытае акцыянернае таварыства «Белмастацкераміка».

Толькі-толькі яна адзначыла першую гадавіну сваёй працы на прадпрыемстве. Менавіта з яе пачынаецца жыццё керамічнага вырабу, бо яна яго прыдумвае. Першае, што сышло з яе рук – сабака (зразумела, сувенірны). Калі прыехала Вольга ў Радашкавічы, адразу кінулася ёй у вочы безліч сабак на вуліцы. Падумала, а чаму б і не. Трэба гэта «занатаваць» у кераміцы. Потым былі сервізы для гарбаты і кавы, вазоны, маленькія сувеніры.

Цяпер на прадпрыемстве наладзілі выпуск піўных куфляў з ручкай у выглядзе амаль што сапраўднага рака. Гэта таксама справа Вользіных думак ці рук. Пытаюся, што натхніла на гэты «вобраз». Кажа, дык гэта ж і для падарунка добра, і практычна. Керамічны выраб варта запускаць у вытворчасць, калі ён зручны для многіх. «Канешне, я вельмі люблю рабіць гумарыстычныя сувеніры, вырабы, нічым не падобныя на іншыя, але ж яны для асобнага чалавека», – гаворыць мастачка. Са сваіх работ захавала толькі студэнцкія. Астатнія – на фотаздымках. Цяпер у думках сервіз для жаніха і нявесты.

Мастачка з Радашкавічаў Вольга Каласей. фота Ірыны РАБУШКІ.

Вольга кажа, што лягчэй за ўсё тварыць пад электронную музыку. Пад Вівальдзі добра атрымліваюцца вазоны. Ад свайго настрою праца не залежыць. Канешне, калі ён добры, натхнення больш. Справа спрыяцца ад улюбёнасці ў жыццё, з чым у дзяўчыны ўсё як мае быць. Керамічныя вырабы, якія прыдумвае мастачка, у цеснай сувязі з надвор'ем за вокнамі. Напрыклад, летам яна «апранае» кераміку ў яркае «адзенне». Адным словам, «надзявае» свае керамічныя вырабы па сезоне. Гэта менавіта тое, што патрэбна пакупніку. Вольга праверыла сама.

Ірына РАБУШКА.

Лёсы чалавечыя

Ці ж магла я падумаць пра тое, што ў далёкай Каліфорніі, на беразе Ціхага акіяна, дзе размясціўся вядомы на ўвесь свет горад, пра які мараць усе акцёры кіно, і не толькі, – Лос-Анджэлесе, я сустрэну чалавека, які быў ваеннапалонным у час Вялікай Айчыннай вайны ў Маладзечне.

Сустрэча наша адбылася выпадкова. Мае сябры, у якіх я знаходзілася ў той час, сабраліся на адпачынак у выхадныя дні ў невялічкі курортны горад Палм Спрынг, вядомы на ўсе Злучаныя Штаты тым, што туды ў зімовыя месяцы з'язджаюцца багатыя састарэлыя людзі, каб пагрэць свае косці.

За мной і маімі сябрамі павінен быў заехаць на аўтамабілі знаёмы, пра якога я ўжо чула. Рускі, клічуць Філіп, 82 гады, сусед па мястэчку для пенсіянераў (у Палм такіх мястэчак–кааператываў шмат, жытло ў іх прадаецца толькі тым, каму споўнілася 55 год).

Пад'ехала машына, з яе выйшаў высокі, статны прыгажун–мужчына, на выгляд, гадоў 70. Вы мне не верыце, што ў 70 год можна быць стройным і прыгожым? А я вось пераканалася ўвачавідкі, што і ў 82 можна быць такім.

Філіп ужо чуў аб маім прыездзе і вельмі хацеў пагаварыць са мной. Мы доўга і цікава гутарылі аб перабудове ў краіне, аб Гарбачове, аб цяперашнім жыцці ў Савецкім Саюзе і неяк неўпрыкмет перайшлі на размову аб жыцці ў Беларусі. Калі я сказала, што прыехала з Маладзечна, Філіп стаў расказваць мне аб мясцінах, якія яму запомніліся, калі яго змардаванага і параненага разам з астатнімі ваеннапалоннымі фашысты гналі ў лагер, размешчаны на месцы цяперашняй вайсковай часці ў Маладзечне. Філіп да гэтага часу памятае царкву і ўсе будынкі на Старым Месце.

Расказваючы пра тыя часы, пра сваю маладосць, пра палон, пра лагер у Маладзечне, затым у Будславе, Філіп так расхваляваўся, што не стрымаў слёз. Я адчувала, што з'яўляюся ніткачай, якая звязвае Філіпа Лісава, канадскага падданага, які пражыў 54 гады ў Злучаных Штатах і Канадзе, з радзімай. Тое, што я з Маладзечна, з Беларусі, з былога СССР ускалыхнула ў Філіпе шмат успамінаў і настальгію, якая зусім нядаўна адпусціла са сваіх учэпістых рук.

Мы сустракаліся яшчэ некалькі разоў у доме маіх сяброў. Дзякуючы Філіпу я пабывала ў прыгожым і дарагім рэстаране "Кітайская кухня", праехала з агляднай экскурсіяй па Палм Спрынгу. Усюды і заўсёды мы гаварылі аб Радзіме – маёй і яго, Філіпа Лісава, якую ён страціў шмат год таму, але заўсёды помніў і любіў. Нязнаныя шляхі гасподнія!

Вайну Філіп сустрэў старшым лейтэнантам у Брэсцкай крэпасці, змагаўся з фашыстамі, выходзіў з акружэння, быў паранены і патрапіў у палон. Першы лагер – для ваеннапалонных у Маладзечне. Цудам застаўся жывым, сведка сотняў смярцей сваіх таварышаў; пахаванні на тэрыторыі лагера, куды былі звалены трупы ваеннапалонных, памятае да гэтага часу. Затым – лагер у Будславе, пазней – у Германіі. Вызвалены з палону амерыканцамі. Дадому ў Ялту не вярнуўся. Чуў пра тое, куды накіроўваюць тых, хто быў у палоне ў немцаў. Сібіры і катаргі не баяўся, баяўся быць расстраляным "ні за што". Завербаваны амерыканцамі ў армію. Служыў у Германіі, Францыі, ЗША. Гэтым і зарабіў пенсію. Жанаты на рускай эмігрантцы. Дзяцей не мае. Жыве ў Канадзе. Ні разу ад пачатку Вялікай Айчыннай вайны не быў на Радзіме.

Калі прыйшоў час майго ад'езду ў Маладзечна, Філіп папрасіў, каб я пабывала на тым месцы, дзе падчас вайны быў фашысцкі лагер, і ўшанавала памяць загінуўшых таварышаў хвілінай маўчання.

Пры расстанні Філіп плакаў. Я ад'язджала, а ён заставаўся адзін са сваімі ўспамінамі, са сваімі болем і маркотай...

Не хлебам адзіным жывы чалавек.

P.S. Просьбу Філіпа Лісава я выканала.

Наталля МІНОШЫНА,
Маладзечна.

Шталаг 342. Лагер ваеннапалонных, у якім загінулі дзесяткі тысяч савецкіх салдат і афіцэраў. Нямногім атрымалася выйсці з яго жывым. Кожны год да мемарыяла на яго месцы прыязджаюць наведвальнікі. Проста цікаўныя або тыя, хто страціў тут у вайну сваіх блізкіх. Маладзечанка Наталля Міношына схіліла тут галаву ў хвіліне маўчання, выконваючы просьбу канадца Філіпа Лісава, які цудам уцалеў тут падчас вайны.

Фота Аляксандра МАНЦЭВІЧА.

Нязвычны салют дню вызвалення

Партызан асадзіў зморанага каня і выгукнуў бязмежную радасць:

— Та-ва-рышы-ы! Ура-а! У Вілейцы і Куранцы – на-а-шы!

Даўбарова мігам узварвалася суматохай. Людзі выскокваюць з хат, крычаць, захлпаючыся слязьмі небывалага шчасця. Конніка сцягнулі з сядла і доўга падкідвалі над стракатым натоўпам пад шумлівую мітусню і ўзрушаныя крыкі.

— Ну, Васілёк, — звяртаецца Мікола Добрыч да стрыечнага брата, — скокну дадому: ці не пара вяртацца ў родную вёску?

— І я з табой, — адказаў Васіль. – Каб на немцаў не нарвацца... Воўчымі сцежкамі рвуць назад. А паранены звер самы небяспечны. Дык хоць мой наган вазьмі, гранату...

— Усё роўна гэтым ад цэлай зграі не адаб'юся. Прыхапіў больш моцную зброю... – адказаў Мікола і выразна пастукаў сябе па нагруднай кішэні.

Вяртаўся Мікола ў Даўбарова з добрай навіной. Вёска ўцалела, а захопнікаў – і сляды прастылі.

За Кузьмічамі – квяцісты дыван шырокай лугавіны, па якой пятляе рэчка Ментань. Ласкавае ліпеньскае сонейка разлівае лагоду мірнага дня. Толькі ў прыбярэжных кустах – трывожны вэрхал птушак. Раней Мікола насцярожыўся б. А цяпер небяспека згінула. І ён рашуча пакрочыў да кладкі праз Ментань.

Толькі ўглыбіўся ў кусты – на яго накінуліся немцы, звалілі на зямлю, абмацалі з ног да галавы. З нагруднай кішэні выцягнулі яго "моцную зброю".

— Партызан? – злосна спытаў афіцэр у чорнай эсэсаўскай форме.

— Нэй, — непаслухмяным сухім языком запярэчыў Мікола. – Я естэм бауэр. У пана афіцыра ест муй дакумэнт. Аўсвайс, — наўмысна на нямецкай і польскай мовах патлумачыў ён.

Афіцэр запатрабаваў весці іх да Вузлянкі, у якую ўпадае Ментань. Загадаў ісці наперадзе. Побач рушылі двое аўтаматчыкаў. "Як гэта я прапусціў міма вушэй трывогу птушак?" – дакараў сябе Мікола і стаў пільна прыслухоўвацца да гергетання немцаў. З вуснаў афіцэра-эсэсаўца разанула слых і апякло магільным холадам слова "нідэршысэн". "Пакажу Вузлянку, а яны затым мяне расстраляюць, як небяспечнага сведку", — гэтая здагадка балюча сціснула яму сэрца. Але ён зрабіў выгляд, быццам не зразумеў, што яму вынесены смяротны вырак. Прыкінуўся цельпукаватым цюхцяем і пакорна рухаўся да кладкі цераз Вузлянку. Там заўсёды дзяжурыў у засадзе ўзброены дазор, які іх сустрэне свінцовым залпам.

Нарэшце выйшлі на палянку перад кладкай. Мікола, нібы незнарок спатыкнуўшыся, упаў. Але чамусьці не разарваў цішыню мірнага дня свінцовы шквал засады. Праз Вузлянку ляжала толькі адна тоненькая кладачка. Другая, таўсцейшая, валялася на тым беразе. Бакавыя парэнчыны таксама некуды зніклі.

Салдаты спыніліся. Разгублена маўчалі. Відаць, не бачылі шансу перабрацца на той бераг. Пагергетаўшы, афіцэр жэстам загадаў Міколу перайсці па кладачцы і там чакаць. Выразна паказаў на аўтаматчыкаў: маўляў, кулі дагоняць...

Мікола нязграбна пайшоў. Пад ім бярвенца прагіналася аж да вады, і ён небяспечна хістаўся... Таму ніхто з немцаў нават і не паспрабаваў пайсці следам. Тады ён жэстамі давай тлумачыць афіцэру, што побач з тонкай кладачкай пакладзе тоўстую, якая валяецца ля яго. І яны, разжыгерыўшы ногі, могуць свабодна перабрацца да яго. Афіцэр зразумеў і згадзіўся.

Мікола пад прыцэлам аўтаматчыкаў прасунуў таўсцейшую кладку да немцаў камлём наперад і паклаў побач з тонкай. Немцы зноў гергетнулі – і вось ужо адзін салдат асцярожна, нібы ў цемнаце навобмацак, пасунуўся да Міколы. А ён, сагнуўшыся, трымае паладзеную кладку, быццам каб не крунілася. Калі салдат аказаўся на сярэдзіне ракі, кладкі пад ім захадзілі ходырам. Той захістаўся і ад страху спыніўся. Аўтаматчыкі, Мікола пільна сочыць за імі, скіравалі ўвагу на свайго таварыша: утрымаецца ці сарвецца ў раку...

І ў гэты момант Мікола шпурляе канец кладкі ўбок, у раку. З маланкавым спрытам, якога немцы не чакалі ад цюхцяя, крутануўся і знік у кустах. Наўздагон – працяглы ўсплеск вады. Секанулі запознены чэргі аўтаматаў... І раптам страсянуў наваколле і разнёсся грымотным рэхам выбух гранаты. За ім – дружны залп вінтовак пад магутнае "ура!"...

Мікола здагадаўся: гэта дзяжурны дазор устроіў нямецкім гасцям свінцовы ўраган. Ён асцярожна каля сутокаў на мелкаводдзі перайшоў на левы бераг Вузлянкі. Там дазорныя выводзілі на паляну натоўп аглушаных раззброеных немцаў. Да яго радасна кінуўся Васіль:

— Ну, дзякуй богу! Усё абышлося...

Мікола вымыў рукі і развярнуў для палонных перавязачны пункт. Немцам на здзіўленне, гэта быў рухавы і спрытны мужчына, у якога справа аж гарэла ў руках. Бо гэта былі "залатыя" рукі вопытнага ваеннага санітара.

Палонных пад канвоем павялі ў Куранец. А Мікола з Васілём вярталіся ў Даўбарова. Васіль узрушана расказваў:

— Ты пайшоў дадому, а я месца сабе не знаходзіў. Схапіў наган, гранату і панёсся табе насустрач. Назіраю ля кладкі праз Ментань. Глядзь – а там немцы цябе хапаюць. Гранату не кінеш – і цябе ўложыць. Рвануў да Вузлянкі, да дзяжурных. Паспеў абламаць бакавыя парэнчыны, сцягнуў таўсцейшую кладку пад прыцэл дазорным. Калі ты ўпаў – мы страляць не можам: ты пад дуламі аўтаматаў. А як кінуўся наўцёкі, тады мы і ўрэзалі. Я кінуў гранату ў табун эсэсаўцаў... Салдаты – тыя ж ахвотненька лапкі ўгору і "Гітлер капут!". Ну, а як жа твая "моцная зброя"?

— Не там аказалася... Не ў кішэні, а ў галаве, — пажартаваў Мікола.

Неспадзяваны бой над Вузлянкай прагрымеў хуткацечным салютам дню вызвалення Вілейшчыны ад акупантаў. У выніку – цэлы варожы ўзвод быў узяты ў палон.

Аляксандр НАРКЕВІЧ.

■ ДАТЫ

Даніна памяці

СМАРГОНЬ. Кожны год у дзень вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў смаргонцы аддаюць даніну памяці загінуўшым у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Гараджане і госці збіраюцца на мітынг каля помніка ахвярам фашызму, што знаходзіцца паблізу раённага медыцынскага тэрытарыяльнага аб'яднання. Ускладаюць кветкі. Потым усе накіроўваюцца на «Пераправу» – да абеліска ў памяць вызваленцам Смаргоні, які знаходзіцца ў двух кіламетрах ад горада. Дзеля вызвалення райцэнтра салдатам і афіцэрам прыйшлося фарсіраваць Вілію. Гісторыя сведчыць, што гэта ім удалося без асаблівых намаганняў. У адрозненне ад першай сусветнай вайны, падчас якой Смаргонь абаранялася 810 дзён.

На «Пераправе» пахаваных няма. Але ўсё роўна сюды прыходзяць ветэраны, каб памянуць сваіх аднапалчанаў.

Дарэчы, на Смаргоншчыне засталося 245 ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Толькі далёка не ўсе сустракаюцца тут. Многія хварэюць. Іх у гэтыя дні вінншуюць дома сацыяльныя работнікі упраўлення па працы і сацабароне.

Ірына РАБУШКА.

Жалобны мітынг

МЯДЗЕЛ. У мінулую пятніцу на месцы былога хутара Бароўка адбыўся жалобны мітынг.

Тут 60 год таму фашысты спалілі 10 жыхароў хутара, сярод якіх былі і дзеці. Удзельнічалі ў мітынгу прадстаўнікі кіраўніцтва раёна, вучні некалькіх школ раёна.

Аляксандр ВЫСОЦКІ.

■ АЎТАЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Аўтамабіль вайны

Газ 64

Газ–64 і яго прадаўжальнік ГАЗ–67 сталі асноўным транспартам для камандзіраў Чырвонай Арміі ў вайне з нямецкім фашызмам.

Савецка–фінскі ўзброены канфлікт 1939–40 гадоў, які праходзіў ва ўмовах цяжкога бездарожжа, выявіў вострую неабходнасць у гранічна простым, але надзейным і рухомым аўтамабілі ўсюдыходзе. Падобны аўтамабіль "Бантам" ужо з'явіўся ў ЗША. Таму ў студзені 1941 года было дадзенае тэрміновае заданне на конкурснай падставе адначасова ГАЗу і навуковаму аўтатэхналагічнаму інстытуту (НАТІ) на спрошчаны "салдацкі" караткабазны поўнапрыводны аўтамабіль–цягач малога класа грузападымальнасцю 400 кг з адкрытым чатырохмесным кузавам. Тэрмін службы вызначылі ў 5000 км, дырэктыўна былі зададзены вузкая каляіна і абмежаваная даўжыня – як у "Бантама".

Праектаванне ГАЗ-64-416 пачалі 3 лютага 1941 года і вялі імклівымі тэмпамі. 17 сакавіка закончылі кузаўныя работы, 25 сакавіка 1941 года – адразу пасля афарбоўкі – адбыўся першы выезд ГАЗ-64-416. За рулём сядзеў яго стваральнік Віталь Грачоў. Такім чынам, першы савецкі джып, празваны на заводзе "Пігмеем", быў спраектаваны і пабудаваны за 51 дзень і атрымаўся арыгінальным і цалкам удачлівым.

Пастаўленая задача была выкананая поўнасцю. ГАЗ-64-416 на працягу 15–27 красавіка паспяхова прайшоў кароткія вайсковыя выпрабаванні на палігоне Чырвонай Арміі і неадкладна стаў рыхтавацца да вытворчасці.

Асаблівых цяжкасцяў яго асваенне не выклікала, і ўжо ў жніўні 1941 года пачаўся выпуск па часовай тэхналогіі. У прыватнасці, кузаў некаторы час бляхары рабілі ўручную, без спецыяльнай аснасткі, дарма, форма іхняя гэта дазваляла. Да канца года выпусцілі 601 аўтамабіль. Патрапіўшы на фронт, ГАЗ-64 хутка сустрэў "канкурэнцыю" з боку аналагічных па прызначэнні (але зусім не па канструкцыі) амерыканскіх баявых усюдыходаў «Бантам BRC-40», «Віліс-МВ», «Форд GPW», якія пастаўляліся ад вясны 1942 года ("Бантам" – з канца 1941 года) па ленд–лізе. І трэба адзначыць, што "спаборніцтвы" з імі "газік" цалкам вытрымліваў.

Гэта відавочна пацвердзілі параўнальныя выпрабаванні, якія праводзіліся 20 мая – 10 ліпеня 1943 года на палігоне ва ўмовах, наближаных да баявых. Дзякуючы сваім выдатным цягавым уласцівасцям дапрацаваны ГАЗ–64 (яго ўжо тады называлі ГАЗ–67) "...ва ўсіх выпадках руху па цяжкіх дарогах як з прычэпам, так і без яго..." мог пераадольваць кароткія пад'ёмы да 42°, доўгія – да 38° («Віліс» і «Форд» - да 37°), а з 45–мм гарматай на кругу – да 31 °, («яны» - да 26°).

Канечне, машына была яшчэ дастаткова "сырая", не настолькі тэхнічна дасканалая і закончаная, як "Віліс",– цяжка было іншага чакаць пры такіх рэкордных тэмпах праектавання і асваення ў вытворчасці прынцыпова новага, раней не вядомага тыпу аўтамабіля (які ў той самы час мусіў базіравацца па большай частцы на састарэлых агрэгатах).

Пры станоўчых у цэлым водгуках у справаздачы адзначаліся і недахопы, якія выкліканыя былі прымяненнем няякасных матэрыялаў і нізкай культурай вытворчасці – непазбежны вынік ваеннага часу. Адсюль і малая зносаўстойлівасць шэрагу дэталяў (хаця ў межах гарантаванага прабегу), паломкі элементаў рамы і рэсораў (у "Віліса" – таксама), нязручная пасадка пасажыраў і цяжкае кіраванне, вялікі расход паліва і масла, дрэнная работа тармазоў. Не апраўдала сябе вузкая каляіна – аўтамабіль не ўпісваўся ў пракладзеныя грузавікамі сляды, меў недастатковую бакавую ўстойлівасць на схілах гораў, былі нават выпадкі яго перакульвання (як і на "Вілісе").

У канцы 1942 года каляіна пярэдніх колаў была некалькі павялічаная – да 1293 мм. Асабліва гэты недахоп надакучваў на лёгкім бронеаўтамабілі БА–,(–125, пабудаваным у студзені 1942 года на базе шасі ГАЗ–64 і які з мая выпускаўся паралельна з ім у значных колькасцях. Бакавы нахіл у 17° станавіўся для яго ўжо небяспечным. Таму шырокага распаўсюджвання ў арміі ГАЗ–64–416 так і не атрымаў – у 1942 годзе іх было выпушчана ўсяго 67 штук (бронеаўтамабіляў – 2486), хаця яшчэ ў чэрвені завод атрымаў дадатковае заданне. У пачатку 1943 года вытворчасці не было зусім.

ГАЗ-64-416 - аўтамабуль, які вазіў і камандзіраў, быў таксама цягавым сродкам - транспарціраваў гарматы.

ГАЗ-67. Гэта мадэль улічыла недахопы свайго папярэдніка – ГАЗ-64-416.

ГАЗ–67

Стала зразумелым, што патрэбная істотная мадэрнізацыя ГАЗ–64. План праводзення мадэрнізацыі быў зацверджаны 26 верасня 1942 года. Новая машына атрымала індэкс "67". На ГАЗ–67 аднавілі нармальную каляіну, адзіную для абедзвюх восяў, умацавалі раму, перарабілі пярэднюю частку кузава, увялі пярэднія і заднія крылы, устанавілі падножкі.

Істотна палепшылася рухомасць па разбітых франтавых дарогах з глыбокімі каляінамі (да 0,45 м). Машына ў іх добра ўпісвалася і магла ўпэўнена выходзіць на абочыну праз кюветы з крутымі схіламі, рухаючыся па схілах да 22° без спаўзання. Пераадольвалася і дарога з рэдкай граззю глыбінёй да 0,8 м. Прычэп у любых дарожных умовах мог мець масу да 1200 кг (пасля яна была абмежаваная да 800 кг). ГАЗ–67 стаў больш надзейным і дыхтоўным за свайго папярэдніка, устойліва працаваў на нізкаякасных гаруча–змазачных матэрыялах, вытрымліваў значныя перагрузкі і адпрацоўваў зададзены тэрмін службы. Большага ад яго наўрад ці можна было патрабаваць.

З улікам тэхналагічных і эканамічных фактараў у час вайны гэта быў аптымальны для Савецкага Саюза легкавы армейскі аўтамабіль. Пабудаваны ў красавіку 1943 года ў трох доследных узорах, ГАЗ–67 прайшоў паспяхова армейскія выпрабаванні і ў жніўні запушчаны ў вытворчасць. Першая машына сышла з канвеера 23 верасня 1943 года, а ў кастрычніку быў наладжаны серыйны выпуск. Да канца года зрабілі 718, а усяго да 1945 года – 6068 штук (да канца вайны – 4851).

Мікола ГАЙДУК,
Паводле Інтэрнэт.

■ ПАВЕДАМЛЯЕ ДАІ

Дарога – зона небяспекі

За адны суткі супрацоўнікі ДАІ Мінскай вобласці выяўляюць каля 300 парушальнікаў хуткаснага рэжыму. Многія выпадкі "гонак" на гарадскіх вуліцах або на дарогах за межамі населеных пунктаў заканчваюцца трагічна. Часта вінаватымі ў здарэннях становяцца п'яныя вадзіцелі. Асабліва горка, калі пад коламі транспарту гінуць дзеці.

17 мая Іосіф К., знаходзячыся нападпітку, кіруючы ВАЗам–2105 ад "Парашкоў" да Старога Места, на вуліцы імя Янкі Купалы не справіўся з кіраваннем і выехаў на сустрэчную паласу, дзе наехаў на вучня СШ№1 Маладзечна. Хлопчык сканаў у бальніцы 4 чэрвеня.

Вельмі трывожная сітуацыя з ДТЗ, дзе церпяць дзеці. Апісаны выпадак не адзінкавы. Ад пачатку года на дарогах вобласці загінула 5 дзяцей. Раненні атрымалі 48. Толькі ад 1 па 17 чэрвеня на тэрыторыі Мінскай вобласці адбылося 12 ДТЗ з удзелам непаўналетніх. Самым маленькім пацярпелым у ДТЗ пасажырам сёлета стала 2–гадовая дзяўчынка з г. Салігорска, а самым малодым пацярпелым пешаходам – яе аднагодак, хлопчык з Мінскага раёна. На тэрыторыі Маладзечанскага раёна адбылося сёлета 10 ДТЗ з удзелам дзяцей, загінула 2 дзіцяці, паранена 11.

Усяго ад пачатку гэтага года на дарогах сталічнай вобласці адбылося 489 дарожна–транспартных здарэнняў, у якіх 498 чалавек атрымалі раненні, 139 загінулі. І 43 здарэнні з іх адбыліся, калі за рулём сядзеў нецвярозы вадзіцель. Толькі на тэрыторыі Маладзечанскага раёна зафіксавана 36 ДТЗ, загінула 4 чалавекі, ранена 39. Два здарэнні – на сумленні п'яных шафёраў. За паўгода на Маладзечаншчыне грэшных на чарку вадзіцеляў, які затрымалі, было 410 чалавек.

Хуткасць – небяспека не толькі для п'янага вадзіцеля. 11 мая каля 20.00 слесар сельскага вытворчага кааператыва "Хажова" П.К., кіруючы "Маздай–323", няправільна выбраў хуткасць руху, не справіўся з кіраваннем, з'ехаў у левы па ходу кювет і перакуліўся. 27 мая ў 16.30 урач хуткай дапамогі маладзечанка Г.З. на аўтамабілі "Фольксваген Гольф" не знізіла хуткасць на вуліцы Полацкай у Радашкавічах, хаця бачыла "Опель", які выязджаў на праезную частку. Выехала на паласу сустрэчнага руху, сутыкнулася з гэтым "Опелем", з'ехала ў кювет. Яе рух спыніла трансфарматарная падстанцыя.

Яшчэ адна бяда на дарогах – матацыклісты. У асноўным у дарожныя здарэнні на матацыклах трапляюць вяскоўцы. Менавіта яны, па нейкай прычыне, не жадаюць зразумець,- што матацыкл – такі самы транспартны сродак, як аўтамабіль, і для яго кіравання таксама патрэбны ўменне і дакумент, які б пацвярджаў права ваджэння. 13 мая каля 23.30 А.К., кіруючы матацыклам "ММВЗ" па вул. Маладзечанскай у Гарадку каля д. 21, не справіўся з кіраваннем, з'ехаў у кювет і перакуліся. Матацыклісе нічога не адбылося на месцы.

Матацыкл – папулярны транспартны сродак у падлетках. З пяці ДТЗ, якія ўчынілі дзеці, тры – на матацыклах.

Дзяржаўтаінспекцыя.

■ КОНКУРС

Выйграй прыз

Чарговы конкурс у "Рэгіянальнай газеце" дазволіць выйграць прыз ад "РГ". Яго дае Першая акумулятарная кампанія – дзве каністры высакаякаснага маторнага масла.

Адкажыце на наша пытанне

Калі ўведзеныя Правілы дарожнага руху, якія дзейнічаюць сёння на дарогах Беларусі?

Сярод тых, хто правільна адкажа на нашае пытанне і дашле свой адказ на адрас рэдакцыі на паштоўцы з пазнакай "аўтаконкурс", будзе разыграны прыз: 4–літровыя каністры з высакаякасным маторным або прамывачным маслам "ТНК". Вынікі конкурсу будуць аб'яўленыя праз месяц у чарговым выпуску "аўта–мота".

А сярод тых, хто правільна адказаў на наша пытанне, мы разыгралі прыз – высакаякаснае маторнае масла "ТНК" ад Першай акумулятарнай кампаніі. Шчаслiўцам стала настаўніца рускай мовы і літаратуры з сярэдняй школы №1 у Смаргоні Валянціна Богуш. "Адказваю на ваша пытанне лёгка, – піша чытачка, – бо ў маёй дачкі ёсць аўтамабіль "Фольксваген Пасат" і сын марыць пра такую пакупку. Гэты аўтамабіль сышоў з канвеера ўпершыню ў 1974 годзе".

Трапны адказ. Мы рады будзем пабачыць у рэдакцыі пераможцу, каб уручыць прыз!

Правільна адказаў таксама і пераможца мінулага тура нашага конкурсу Анатоль Шпілеўскі. Анатоля ж Шпілеўскага і маладзечанца Аляксандра Івашкевіча, які ў адказе меў недакладнасць, але затое адказ быў афармлены густоўна, з фатаграфіямі аўтамабіляў, мы ўзнагародзілі заахвочвальнымі прызамі – талонамі на бясплатнае тэсціраванне акумулятара і праверку работы генератара і стартэра ў Першай акумулятарнай кампаніі.

Мікола ГАЙДУК.

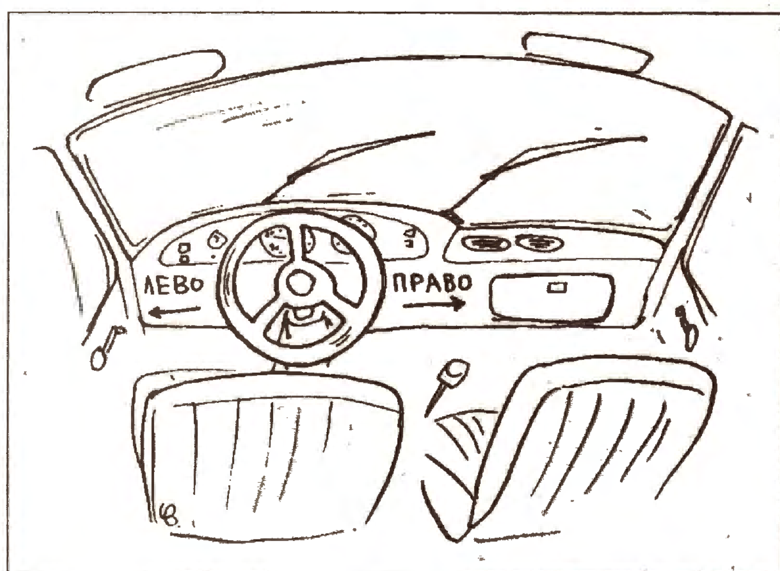
Маладзечанец Анатоль Шпілеўскі не пашкадаваў, што прыняў удзел у нашым конкурсе. І выйграў прыз.

Фота Аляксандра МАНЦЭВІЧА.

Як я вучыўся на вадзілу...

Ужо, мабыць, і нялёгка будзе ўспомніць, што прымусіла мяне і яшчэ тры дзесяткі такіх жа бяспраўных марозным студзеньскім днём запісацца на курсы вадзіцеляў у Маладзечанскую аўташколу Мінскага таварыства аўтамотааматараў.

Можа, тое, што машына сёння – сапраўды ўжо даўно не прэстыж, а сродак (па статыстыцы ў 1990 годзе на 1000 жыхароў прыходзілася 68 машын, а на пачатак гэтага года – ужо 193). Ды і наогул мужчына без правоў і без аўто ў XXI стагоддзі – хутчэй анахранізм.

Рысунак Валерыя ЧУГЛАЗАВА.

За даведкай

І вось, здаўшы грошы (задавальненне каштуе 235 тысяч, цяпер будзе даражэй), даведаўшыся расклад (заняткі 3 разы на тыдзень па 3 гадзіны: 2 разы вечарам і ў суботу раніцай), я прыбыў на збор групы.

Запісаўся і накіраваўся за медыцынскай даведкай. Упершыню наведаў гарпаліклініку №2 у раёне завода "Спадарожнік" і наркалагічны дыспансер, не адзін раз прыйшлося карыстацца паслугамі ашчадбанка (хоць плацілі мы ўсе на адзін і той жа рахунак на аднаго атрымальніка – гарадское тэрытарыяльнае медыцынскае аб'яднанне, за кожную даведку ўсе канторы патрабавалі асобную квітанцыю аб аплаце). Прыйшлося сціснуць зубы і насіцца паміж кабінетамі дактароў і ашчадбанкам, трымаць пры гэтым у руках пашпарт, ваенны білет, картачку рэгістрацыі. Да акуліста прыйшлося надзець неабходныя з-за блізарукасці акуляры. Калі ўсё нармальна, то медыцынскую даведку можна ўзяць за адзін дзень. У псіханеўралагічным дыспансеры хоць і шмат было людзей, але чарга рухалася хутка. І толькі адзін хлопец затрымаў нас усіх хвілін на 20 – ён раней ужо пазбаўляўся правоў за ваджэнне ў нецвярозым стане. А наогул, менавіта там знаходзіцца галоўны архіў на кожнага з нас, дзяўчаты ў рэгістратуры шукаюць па кнігах за некалькі год, ці былі ў каго "залёты". Пашанцавала, не знайшлося.

Лекцыі

Пасля афармлення ўсіх неабходных папяровых спраў, заяў нашы заняткі пачаліся. Лекцыі, а іх можна толькі так і назваць, спадабаліся спачатку ўсім – сядзім за партамі, цішыня амаль поўная, лектар талковы (сам вадзіцель-практык з вялікім стажам).

Запісвалі многае пад дыктоўку, асабліва першыя заняткі пра адміністрацыйную і крымінальную адказнасць за парушэнне правілаў дарожнага руху з указаннем канкрэтных артыкулаў і пунктаў абодвух кодэксаў. Сумна стала ад статыстыкі аварый, траўм, пераломаў і іншых выходаў сутыкненняў і наездаў.

За год, па дадзеных органаў унутраных спраў, зарэгістравана было 126 дарожна-транспартных здарэнняў, у выніку якіх 31 чалавек загінуў, 117 паранена. Як ні дзіўна, але найбольшая колькасць аварый адбываецца ў самы спрыяльны для ваджэння час – летам з 18.00 да 21.00, ва ўмовах добрай бачнасці. Па віне вадзіцеляў — 9 з 10 здарэнняў, але па прычыне знаходжання ў нецвярозым стане – кожнае чацвёртае. Асноўнымі парушэннямі з'яўляюцца перавышэнні хуткасці, незахаванне дыстанцыі, няправільная чарга праезду скрыжаванняў, няўважлівасць вадзіцеляў.

Пасля першых уводных тэм пайшлі лекцыі па правілах дарожнага руху, аб абавязках вадзіцеляў і пешаходаў. Доўга (і, мабыць, правільна, бо гэтыя пытанні былі ў экзаменацыйных білетах) "убівалася", што неабходна вадзіцелю прадпрыняць пры набліжэнні транспартных сродкаў з уключанымі бліскаючымі маячкамі і гукавым сігналам і што неабходна рабіць пры стварэнні ці выяўленні перашкод на дарозе. Дзіўна было даведацца, але аказалася, што калі сам ствараеш якую-небудзь перашкоду на трасе, то яе трэба ўхіліць, а калі не атрымліваецца, то абазначыць. А калі здзейсненае кімсьці ці прыродай, то, акрамя пералічанага, трэба яшчэ і паведаміць ці ў службу дарожнага руху, ці ў органы міліцыі, ці ў органы выканаўчай улады. Як быццам хтосьці са службоўцаў гэтых салідных кантор кіне ўсе свае неадкладныя справы і прыедзе прыбраць дрэва, якое ляжыць на дарозе, ці закрыць дарожны люк. А наогул, цікава, калі паведамляць – наш вадзіцельскі абавязак, то колькі ўсіх пададзеных заяў і паведамленняў ляжыць у органах практычна без абавязку службовых асоб прымаць меры. Аказалася, што ў правілах дарожнага руху ясна напісана, каму і канкрэтна на якія мэты неабходна даваць уласны аўтатранспартны сродак, і месца службы міліцыянераў там няма.

Ездзім, як і жывём

Спадабаліся заняткі па дарожных знаках. Вядома, што самы лепшы з іх – "галоўная дарога". Даведаліся, чым адрозніваецца прыпынак ад стаянкі, што пры раз'ездах больш за ўсіх пашанцавала трамваю, бо ў большасці выпадкаў мае перавагу перад іншымі відамі транспарту.

Добра, што ў экалагічных мэтах у краіне стаянкі і прыпынкі больш за 5 хвілін павінны быць з непрацуючым рухавіком. Цікава і тое, што ў жылых зонах і дварах стаянка для аўтамабіля грузападымальнасцю больш за 3,5 тоны забароненая, але для трактароў тыпу К-701 як бы забароны і няма, значыць, могуць стаяць і начаваць спакойна. Аказалася, што ў краіне эксплуатацыя транспартных сродкаў з антырадарнымі ўстройствамі забаронена. І самае прыемнае для моладзі, што вучыцца на вадзіцеля можна з 16 гадоў, а кіраваць транспартам – з 18, толькі невядома, куды пойдуць гэтыя 2 гады, калі курсы доўжацца ўсяго 3 месяцы. А наогул, нашым настаўнікам-лектарам пастаянна ўцямлівалася адна простая думка – ездзім мы ўсе, вядома, не па правілах, ездзім, як і жывём, – хто культурна, паважліва ў адносінах да суседзяў і прахожых, а хто – нахабна, нікому не саступаючы. Менавіта з-за такіх пачынаюцца крутыя разборкі пры аварыях, бывае, даходзяць да бойкі і стральбы. Нашы дарогі паступова пачынаюць ператварацца ва ўласнае поле – хто дужы і багаты, у таго і праўда. А ўжо калі з мігалкай – тады хутчэй прэч з дарогі.

У адрозненне ад нас у суседняй Эстоніі нядаўна аштрафавалі міністра юстыцыі за перавышэнне хуткасці, пасля чаго ён падаў у адстаўку. За падобнае парушэнне неслі пакаранне і іншыя прадстаўнікі эстонскага істэблішмента, у тым ліку і начальнік крымінальнай паліцыі. Але ўсё гэта стала магчымым даведацца журналістам толькі таму, што ў Эстоніі міністрам па статусу не належыць ні персанальны вадзіцель, ні машына з мігалкай.

Аднак аб нашых занятках. На вучобе на бяспецы дарожнага руху сядзеў балван-балванам, таму што ніяк не мог адразу ўцяміць, як трэба тармазіць, каб пазбегнуць магчымых заносаў на слізкай дарозе на заднепрывадным аўтамабілі. А вось лекцыі па медыцынскай падрыхтоўцы спадабаліся больш. Яны былі канкрэтныя. Галоўнае, ведаць, што рабіць пры якіх траўмах і крывацёках – можа спатрэбіцца і ў пешаходным жыцці. А ў медыцынскай аптэчцы, як высветлілася, акрамя каштоўных анальгіну, аспірыну, ёду, нітрагліцэрыну і валідолу, павінны быць і 3 празерватывы.

Як чмурэюць ад дарогі

Аднак лекцыі лекцыямі, але паступова пачалася і непасрэдная вадзіцельская падрыхтоўка.

Да 8 гадзін раніцы ў адзін аўторак я прыбыў на сустрэчу са сваім майстрам і першым у маім жыцці аўтамабілем, за руль якога я садзіўся. Майстар быў прыветлівы, белыя пяцігадовыя "Жыгулі" ("пяцёрка") таксама былі не супраць з нашай кампаніі на траіх, здавалася, супраць быў толькі сам я – уціснуўся ў сядзенне, як на касмічным караблі перад стартам. **Майстар запоўніў паперкі, пуцёўкі і спакойна сказаў: "Паедзем у горад". Яго словы разанулі – куды ехаць, калі і што націскаць не ведаю! Аднак пасля кароткага лікбеза я ўсё ж такі выехаў на сваю першую ў жыцці дарогу: ад вуліцы Касманаўтаў у бок "рэанімацыі" – так называецца ларок разліву піва ад піўзавода.**

Як жа мне гэтая дарога спадабалася – шырокая, не толькі без сустрэчных машын, а наогул без машын, без пешаходаў, без святлафораў і ўсялякіх там трамваяў. Заезд на мост праз пуцепровад быў трохі цяжэйшым, але мінавалі пасляхова і яго, і Старое Места, і па шырокай, спрыяльнай для пачынаючых ездакоў вуліцы Купалы, накіраваліся на выезд з горада. У першы дзень каталіся за горадам ад вёскі Выверы да бара "Крысціна". Спадабалася, я ачмурэў, хоць і не заўважаў, што большую частку за мяне рабіў майстар. З Селіванаўскага маста праз чыгунку ў горад я ехаў ужо на 3-й перадачы на хуткасці больш за 50 км у гадзіну. Ад гэтага мой настрой падскочыў да максімуму. І толькі пры вяртанні ў горад пры павароце на аўташколу на вуліцы Касманаўтаў я не змог застацца на сваёй крайняй правай паласе і сутыкнуўся з жоўтым мініфургонам маркі "Мерседэс". Хоць і мы, і яны атрымалі толькі лёгкія драпіны, машыны спыніліся, пачаліся разборкі. Вось так і закончыўся мой першы выезд на дарогу, які так удачна пачынаўся.

Што ж, такая рэальнасць – на дарозе няма месца ілюзіям і на дарозе нельга расслабляцца. Заставалася спадзявацца, што ўжо заўтра можа ўсё атрымацца. Наіўны, на наступны дзень мяне чакаў аўтадром — магілкі маіх надзей у бліжэйшай будучыні стаць вадзіцелем. Не атрымлівалася нічога – не хапала месца для бакавой паркоўкі, не атрымліваўся заезд заднім ходам у бокс, не атрымліваўся разварот у дворыку – пастаянна збіваліся стойкі, машына глухла. Мне давялося яшчэ шмат часу мурыжыць кругі па аўтадрому, бо экзамен пачынаецца менавіта з яго. Ужо потым у размове з майстрам (за іх працу і цярпенне ім асаблівая павага) я выказаў меркаванне па змяненню сістэмы падрыхтоўкі вадзіцеляў. Аўташколам, якія падпарадкоўваюцца адначасова і ДАІ, і Міністэрству транспарту, і Міністэрству адукацыі, варта пры наборы праводзіць тэсціраванне курсантаў, каб вызначыць узровень , каб такіх "нулявых", як я, накіроўваць у нулявы клас, каб з азоў засвойваў усё, а хто ездзіў хоць і без правоў, то што яму толку траціць час на заняткі па ваджэнні. Яшчэ я прапанаваў, каб у школе больш чыталі пра ўстройства і кіраванне аўтамабілем, асабліва для тых, хто нічога не ведае ў гэтай галіне. Хаця большасць, асабліва пасля вучылішчаў і тэхнікумаў, і ведае гэта, але я ўпэўнены, што ў групе было прыкладна 40%, якія таксама нічога не ведалі. І што толку мне расказваць пра асаблівасці ваджэння ў зімовых умовах, калі наогул кіравання аўтамабілем не разумееш.

За пасведчаннем

У дзень экзамена пацвердзілася агучаная думка выкладчыка наконт рашэння задач з білетамі і матання кругоў па аўтадрому – здалі паспяхова.

З абеду ўсе ўжо акупіравалі ДАІ ў чаканні запаветных вадзіцельскіх пасведчанняў. Быў час пачытаць дошку аб'яў, дзе прыведзена статыстыка кіравання транспартам у нецвярозым стане, з указаннем пасад (прычым даволі высокіх), фотаздымкаў аварый. Страшна. На Захадзе за гэта сур'ёзна штрафуюць – нарвежскі мільянер, уладальнік фірмы па імпарту аўтамабіляў, быў аштрафаваны на суму ў 30000 долараў за язду ў нецвярозым стане. Парушэнне бізнесмен здзейсніў год таму ў Осла, але суму пакарання аб'явілі толькі цяпер: па Нарвежскім заканадаўстве яе разлічваюць зыходзячы з дэкларацыі даходаў за год.

Са "свежаспечанымі" пасведчаннямі накіраваліся "абмываць" гэтую прыемную справу, блізкае размяшчэнне "Комфорта" аказалася дарэчы. Там даўно прывыклі прымаць вялікую колькасць "новых" вадзіцеляў, хуценька паставілі доўгі стол, зляпілі нейкія там салаты, і мы пачалі піць. Па коле пусцілі шкляную салатніцу з гарэлкай, усе кінулі туды свае правы (яны ж у пластыку), кожны выпіваў, запускаў папярэдне памытую руку, шукаў там іх і перадаваў яе далей. Пілі за здачу, за школу, за настаўнікаў і майстроў (ім мы сапраўды былі ўдзячныя), за даішнікаў (у гэты дзень мы ўпершыню з імі мелі справу, хоць і ў асобе экзаменатара), і, канешне, за жанчын і за любоў, і за ўдачу на дарогах.

Пасля хуткага пахмелля паўстала пытанне, на чым ездзіць. Калі ў некаторых і былі ўжо свае ці бацькоўскія аўтамабілі, то большасці ўсё ж прыйдзецца купляць, але спачатку працаваць да сёмага поту і збіраць грошы. Аўтамабіляў у газетных аб'явах на продаж процьма, пытанне ў якасці (узрост) і цане. На дачу можна дзешавейшы, на работу і для самасцвярджэння – больш салідны. Выбар – за намі. Аднак расказ аб тым, як мы куплялі "тачку", – наперадзе...

Міхась АЛЕКСАНДРОВІЧ.

АНЕКДОТ

Аварыя, сутыкнуліся на скрыжаванні «Жыгулі» і КамАЗ. Даішнікі вядуць дазнанне:
– Пра што вы думалі, калі ехалі на жоўтае святло?
Вадзіцель «Жыгулёў» дрыжачым голасам:
– Думаў, праскочу.
– А хрэн ён у мяне праскочыць! – са стопрацэнтнай упэўненасцю парыраваў шафёр грузавіка.

— Гэта што за татуіроўка ў цябе ніжэй спіны: ІАО 8801?
— Гэта не татуіроўка, гэта жонка націснула на газ, калі я гараж адчыняў.

У траўматалагічным аддзяленні гутараць двое хворых.
– Дзе гэта ты так патрапіў?
– Урэзаўся ў гараж.
– Машына, канечне, ушчэнт?
– Не, я пехатой ішоў...

Увечары жонка кажа мужу:
— Мілы, табе расказаць як я пакаталася на нашай новай машыне?
— Дзякуй, дарагая, заўтра з газет даведаюся.

– Ну, як, здаў ваш муж экзамены на вадзіцельскія правы?
– Не ведаю, я яшчэ толькі збіраюся наведаць яго ў бальніцы.

Шляхетная вёска Камарова

Сядзібны дом. Фота Алеся ВЫСОЦКАГА.

Гісторыя

Вёска ўтварылася ад зліцця фальварка Камарова (Камароўшчызна) і вёскі Куцькі. Гісторыю яе падрабязна апісаў мясцовы краязнаўца Іван Драўніцкі, чымі звесткамі і скарыстаемся. Маецца некалькі версій паходжання назвы вёскі. Першая — ад слова *каморнік* (рабочы фальварка, які за выдатакаванае жыллё (каморнае) і сродкі для існавання павінен быў працаваць на пана), другая — ад слова *камора* (збудаванне для захоўвання збожжа). Трэцяя (і найбольш верагодная) — ад прозвішча Комар, бо Камарова (Камароўшчызна) у першай палове XVII стагоддзя была ўласнасцю ашмянскага суддзі Уладзіслава Крыштафа Комара, а потым — Аляксандра Комара — палкоўніка Пскоўскага лейб-драгунскага палка.

Далей фальваркам валодаў род Хамінскіх. Потым той стаў пасагам адной з Хамінскіх, якая выйшла замуж за графа Старжынскага (Стажэньскага). Дарэчы, звалася яна Марыя-Юзэфа-Зузана-Аўгусціна-Філамена, а сынам сваім давала ад 4 да 7 імён. Старажылы тлумачаць, што графіня верыла ў забабоны і з дапамогай некалькі імён старалася заблытаць злых духаў, якія прыносяць хваробы і няшчасці.

На мяжы XIX і XX стагоддзяў ў Камарове ўзвялі сядзібны дом у стылі мадэрн. А наогул сядзіба налічвала звыш за 30 розных пабудоў: 2 афіцыні (там жыла абслуга), жылыя дамы, кароўнік, бровар, млын, псярня і г. д. Меўся і парк, які першапачаткова займаў 20 гектараў. Сярод усяго там быў і фруктовы сад, аранжарэя. З Францыі нават прывезлі вінаградных смаўжоў. У ежу, як за мяжой, яны не ішлі, проста гаспадары маёнткаў не жадалі адстаць ад еўрапейскай моды і засялілі імі парк.

Фальварак у Марыі Старжынскай арандаваў адвакат Міхаіл Фляркоўскі, які выкарыстоўваў яго як эксклюзіўны Дом адпачынку. Таму натуральная гаспадарка фальварка працавала на абслугоўванне адпачываючых, прадавалі толькі лішкі прадукцыі. Шмат вырошчвалі агародніны, асабліва многа садзілі трускалак. У сажалках разводзілі карпа. У бровары гналі спірт, меліся вінны і піваварны цэхі, цэх па вырабу напояў, па вытворчасці джэмаў, кампотаў, грыбаварня. Адно, што куплялі, — хлеб, які прывозілі з Альшэва ці Свіра. За адзін дзень прабывання ў пансіянаце бралі 3-4 злотых.

Для адпачываючых ў сядзібным доме мелася багатая бібліятэка, танцавальная зала, більярдная, тэнісная пляцоўка. Аж да сярэдзіны сажалкі была пракладзены масцік, і стаяла альтанка на палях. На сажалцы былі 2 байдаркі.

Батрак за працу атрымліваў 7 пудоў збожжа і 4 злотых, спецыяліст (каваль, сталяр) — 9 пудоў і 5 злотых. Падзёншчыкі атрымлівалі ў розныя гады ад 1 да 2 злотых. Кожнай сям'і парабка бясплатна давалі жыллё ў гаспадарскім доме, выдзялялася зямля на полі, а яшчэ 10 сотак пад агародніну і ягаднікі, участак пад лён. З яго рабілі адзенне, бялізну, нават ручнікі і дываны. У каго не мелася каровы — атрымлівалі 3 літры малака штодня. Існаваў і прыгляд за дзецьмі на рабочы час, утрымліваліся яны за кошт пана. З імі займалася выхавацельніца і манашка.

У 1939 пан уцёк. Адмысловая камісія падзяліла маёмасць паміж парабкамі і бяднейшымі людзьмі.

У 1940 годзе на месцы маёнтка арганізаваны калгас "17 Верасня", Свірская МТС. На базе сядзібы ўзнікла школа механізацыі. Пазней яна стала звацца Свірскае ПТВ-207, а некалькі год таму павысіла свой статус да прафесійнага сельскагаспадарчага ліцэя. У 1997 годзе ў вёсцы было 238 двароў, 1024 жыхары.

Сучаснасць

На шчасце, сядзіба не паўтарыла лёс іншых на Мядзельшчыне, ад якіх засталіся толькі ўспаміны ці рэшткі пабудоў. Многія з будынкаў сядзібы захаваліся. Мабыць, сказалася тое, што яны спатрэбіліся для вучылішча, а некаторым знайшлі іншыя прымяненні. Так, у былым свінарніку размяшчалася ... калгасная кантора. Гэтак было да мінулага года, пакуль мясцовы калгас "Канстанцінава" не далучылі да суседняга. Сядзібны дом, ці як яго завуць у вёсцы — "палац", да нядаўнага часу быў падзелены на кватэры.

У апошнія гады пачаліся добрыя перамены. З дапамогай немцаў абшчыны Хюльхорст свіран пераабсталявалі пад пякарню. Вяскоўцы разбіраюць яе прадукцыю ахвотна, бо хлеб смачны і танны. Выглядае будынак пякарні зусім па-заходняму і надпіс там па-нямецку, дык некаторыя турысты фатаграфуюцца і жартуюць: "Во, будзем гаварыць, што ў Германіі былі".

Ініцыятар многіх спраў у вёсцы — дырэктар ліцэя Эдуард Вайцяховіч. Ён выношвае ідэю адраджэння сядзібы:

— У ліцэі мы вучым дзяцей, як працаваць на зямлі. Але важна і навучыць, як трэба арганізаваць жыццё на вёсцы. Лічу, што лепш за прынцыпы арганізацыі жыцця на зямлі, чым сядзіба, ніхто не прыдумаў. І таму варта яе адрадзіць. Але адроджаная сядзіба не павінна быць музеем. Як і раней, там павінны жыць і працаваць людзі, каб не гаварылі: "А, гэта ж усё несапраўднае — музей". Трэба паказаць, што такім можа быць наша жыццё.

Таму думаюць зараз у Камарове пра рэстаўрацыю сядзібнага дома (але ж гэта вымагае шмат сродкаў). Адраджаецца і старадаўні парк. Летась з'явіліся там прыгожыя масцікі, дарожкі, альпійскія горкі. Паклапацілася пра гэта недзяржаўнае грамадская аб'яднанне "Жанчыны за адраджэнне Нарачанскага краю". А перад уваходам у парк узвышаецца брама. Гісторыя яе з'яўлення цікавая. Некалі яна стаяла пры ўездзе ў Альшэўскую сядзібу. У савецкі час яе перавезлі ў Свір, хацелі рабіць помнікі, аднак так брама год з дзесяць і праваляласся. Далей, кажуць, выменялі на 10 водаправодных кранікаў і ў сярэдзіне 80-х гадоў ўстанавілі ў Камарове. У падмурак, як тады модна было, заклалі бутэльку з паперай з пасланнем да нашчадкаў.

У адным кутку вёскі старую шляхетнасць мястэчка падтрымліваюць. Там, дзе стаяць катэджы работнікаў ліцэя, не заўважыш перад дамамі звыклых для вёскі платоў, агародчыкаў. Растуць кветкі, дрэвы, дзе-нідзе і штосьці з камянёў выкладзена, упрыгожвающ тэрыторыю каля альтанкі.

А нядаўна ў Камарове створаны цэнтр падтрымкі вясковага прадпрымальніцтва. Праект падалі мясцовы сельскагаспадарчы ліцэй і грамадскае аб'яднанне "Жанчыны за адраджэнне Нарачанскага краю". У рамках сумеснай праграмы яго падтрымалі ўрад Беларусі і прадстаўніцтва Праграмы развіцця ААН у краіне. А менеджарам праекта (як ужо, пэўна, здагадаліся) з'яўляецца Эдуард Вайцяховіч.

— Прызначэнне цэнтра — стварыць мадэль рынкавай эканомікі на вёсцы і прадэманстраваць людзям, як можна у нас зарабляць грошы. І Камарова павінна стаць пляцоўкай для перадачы гэтага вопыту іншым арганізацыям і людзям.

Алесь ВЫСОЦКІ.

Актыўны чалавек на вёсцы — Эдуард Вайцяховіч. Фота Алеся ВЫСОЦКАГА.

Брама на ўваходзе ў парк. Фота Алеся ВЫСОЦКАГА.

Пякарня ў Камарове. Фота Алеся ВЫСОЦКАГА.

■ ТУРЫЗМ

Ад старту да фінішу - тры дні

МАЛАДЗЕЧНА. Надзвычай весела і шумна было ў мінулыя выхадныя ля прафілакторыя "Плёсы". Турысты горада правялі тут свой чарговы адкрыты злёт.

Прынялі ў ім удзел 8 каманд, якія выйшлі на стартавыя пляцоўкі ў ноч з 27 на 28 чэрвеня. Па чарзе, адна за адной, пакідалі яны лагер і накіроўваліся ў цёмны, начны лес, дзе з дапамогай ліхтарыкаў павінны былі адшукаць сем кантрольных пунктаў. Пераадолець дыстанцыю было не так ужо і проста, знайсці пікеты ў поўнай цемры — удвая цяжэй. Толькі спартсмены не думалі здавацца. Вытрымаць конкурс, які праводзіцца сярод маладзечанскіх турыстаў 24 гады запар, было справай гонару. І ўсё ж фартуна ўсміхнулася камандзе спартыўнага таварыства (СТ) "Рэгіно". Яны пакалі лепшы час і занялі першае месца. На другім – прадстаўнікі радыёзавода "Спадарожнік", на трэцім – маладзечанскіх электрычных сетак.

Не менш напружаным быў і другі дзень злёту, які прыйшоўся на суботу і распачаўся спаборніцтвамі па пераадоленні паласы перашкод. І зноў у іх не было роўных камандзе СП "Рэгіно", якая без асаблівых цяжкасцей узяла навясную пераправу, справілася з маятнікам, медыцынскім конкурсам. Крышку адсталі ад яе спартсмены "Пілігрыма", а на трэцяй прыступцы п'едэсталу гонару — каманда калектыву Маладзечанскай сігналізацыі і сувязі.

Каманда-пераможца спартыўнага таварыства СП «Рэгіно» пераадольвае гаць. Фота Яўгена СТЭЛЬМАХА.

У гэты ж час ажыўлена было і на іншых пляцоўках. Футбалісты мераліся сіламі ў спаборніцтвах па міні-футболе, у час якіх перамагла каманда "Камунальніка", а дзеці пераадольвалі дзіцячую паласу перашкод, якую рыхтаваў ветэран спорту і турызму нашага горада Вадзім Проічанка. Пасля вячэры, дзе на адсутнасць апетыту не скардзіўся ніхто, пачаўся канцэрт мастацкай самадзейнасці.

Усе каманды падрыхтавалі надзвычай цікавыя нумары. Гучалі песні, вершы, на імправізаванай сцэне разгортваліся ледзь не тэатральныя прадстаўленні, у якіх зноў жа не было роўных прадстаўнікам "Рэгіно". На другім аказаліся "артысты" "Спадарожніка", на трэцім – МЭС.

У нядзелю прайшоў заключны старт злёту, які даў удзельнікам магчымасць паказаць сябе ў такім відзе спорту, як арыентаванне. Мужчыны выйшлі на дыстанцыю 7,7 кіламетра з 10-цю кантрольнымі пунктамі, а жанчыны — 5,5 з 7-мю пунктамі. Не заблудзіліся і першымі ступілі на фініш арыенціроўшчыкі СТ "Рэгіно", за імі былі спартсмены завода "Спадарожнік", МЭС.

Пасля невялічкага перадыху турысты сабраліся на падвядзенне вынікаў. "Золата" прысудзілі ўсім нам вядомай камандзе "Рэгіно", "серабро" – "Спадарожніку", "бронзу" камандзе Маладзечанскіх электрычных сетак. Пераможцам уручаны прызы і Граматы аддзела па фізічнай культуры, спорту і турызму Маладзечанскага райвыканкома.

Сяргей БЯЛКОЎ.

Табло

■ **ФУТБОЛ, ПЕРШАЯ ЛІГА**

11 тур. 28 чэрвеня. 3000 гледачоў.
Смаргонь — Пінск-900 3:0.

Галы: Судзін (28), Трындзюк (30), Тарасаў (55).

Астатнія вынікі матчаў: Хімік — МТЗ-РІПА 1:4, Вертыкаль — Ліда 2:3, Дынама-Юні — Нёман 2:1, Тарпеда-Кадзіна — Бяроза 2:0, Лакаматыў — Камунальнік 4:0, Ведрыч-97 — Граніт 0:0, Днепр-ДЮСШ-1 — ЗЛін 1:2.

Вось як выглядае турнірная табліца пасля 11 тураў.

1. Лакаматыў (В)	26
2. МТЗ-РІПА	25
3. ЗЛін	23
4. Хімік	21
5. Граніт	19
6. Смаргонь	17
7. Ліда	17
8. Ведрыч-97	17
9. Вертыкаль	16

■ **ФУТБОЛ, ДРУГАЯ ЛІГА**

28 чэрвеня. 10 тур.
Забудова — РУОР (Мінск) 0:2

Чысцінцы па раду прайграных матчаў апусцілі 10 радок у турнірнай табліцы. Маюць на сваім рахунку 3 перамогі, адну нічыю і 6 паражэнняў з розніцай забітых/прапушчаных галоў 10-16.

1 Баранавічы	10	28
2 РУОР	9	20
3 Верас	9	19
4 Камунальнік	10	17
5 Змена	10	16
6 Асіповічы	10	16
7 Спартак-УОР-Днепр	10	16
8 Гомель-2	10	11
9 Лівадзія	10	11
10 Забудова	10	10
11 Сож	10	5
12 Палессе	10	0

25 чэрвеня.
Маладзечна-2000 (дубль) — Славія (Мазыр, дубль) 0:2

■ СУСВЕТ

Расія ў змаганні з допінгам

Наша суседка Расія пастаянна становіцца гераіняй допінгавых скандалаў. Тым больш цікавым можна назваць факт, што ў Сусветным антыдопінгавым камітэце (WADA) нарэшце з'явіўся прадстаўнік Расіі. Ім прызначаны знаны навуковец Вадзім Бальсевіч. На апошнім пасяджэнні выканкома WADA яго зацвердзілі членам камісіі па этыцы і адукацыі.

У сваім інтэрв'ю адной з расійскіх газет Вадзім Бальсевіч расказаў аб сваім бачанні допінгавых праблем. «Прызнаюся, – гаворыць расійскі навуковец, – допінгавыя скандалы, якія адбываліся ў апошнія гады, пакінулі неадназначнае ўражанне. Я зрабіў выснову: увогуле антыдопінгаваму руху не хапае адкрытасці. Бо нейкае забароненае рэчыва можа трапіць у арганізм спартсмена і пасля допінг–працэдуры, і пасля прыёму таблеткі ад кашлю. Безумоўна, барацьба з допінгам павінна быць жорсткай. Мне, напрыклад, блізкая пазіцыя Уладзіміра Радзічэнкі, які сказаў: "Допінг не падман, допінг – крадзеж". Бо спартсмен, які выйграе з дапамогай допінга, крадзе ў сваіх сапернікаў медалі, прэміяльныя, славу. Але ўсе справы трэба разглядаць з пазіцыі невінаватасці спартсмена. На жаль, цяпер гэта не так».

Аддзел інфармацыі "РГ".

■ ФУТБОЛ, ВЫШЭЙШАЯ ЛІГА

Гульні аўтсайдэраў

26 чэрвеня. 2000 гледачоў. Маладзечна-2000 — Славія (Мазыр) 2:1 (1:1). Суддзя В. Пятровіч

Галы: Макрыцкі (6, 50); Кліменка (18). Склад: Міхайлаў, Лявончык, Косак, Дрозд, Сысой, Пазняк, Якубоўскі, Альховік, Дараховіч (кап.) (Альхавік, 46), Макрыцкі (Кухлей, 76), Сідарэнка (Веташкін, 67).

Гульня маладзечанцаў са Славіяй адносілася да тых сустрэч, дзе на коне стаяць 6 ачкоў. Абодва клубы зараз знаходзяцца ў ніжняй частцы турнірнай табліцы, і толькі ў матчах паміж сабой вырашаюць, хто застанецца ў вышэйшай лізе.

Перад матчам

Галоўны трэнер Маладзечна-2000 Ігар Гасюта не выставіў на гульню нападаючых асноўнага складу Кухлея і Альхавіка, патлумачыўшы, што такое рашэнне ён прымаў, зыходзячы з апошніх трэніровак. Так ці інакш, але настаўнік маладзечанцаў са складам амаль не памыліўся. Дараховіч з капітанскай павязкай выйшаў на пазіцыі пад нападаючымі, а тандэм форвардаў склалі Макрыцкі і Сідарэнка.

Матч

Ужо на 3 хвіліне стала зразумела, што госці па гульні – не самая моцная каманда, як гэта было раней. А статыстыка сустрэч гэтых клубаў казала, што Маладзечна не выйгравала у мазыран апошнія пяць год. Макрыцкі не здолеў абыграць абаронцу і момант страціў. Але праз некалькі хвілін Сідарэнка здолеў абегчы ад абаронцаў і тры разы біў у варатара з двух метраў, пакуль мяч не адлядзеў да Макрыцкага, які і адкрыў лік. Не зусім зразумелую гульню з вялікай колькасцю барацьбы, напэўна, як і ў любым матчы аўтсайдэраў, спыніў Кліменка. Ля цэнтральнага круга атрымаў пас ад партнёра і прарваўся праз усю абарону, зраўняўшы лік у матчы. Маладзечна магло і прайграць, калі за 10 хвілін да канца першага тайма Кліменка вывеў сам-насам з Міхайлавым Баліна. Мазырскі абаронца паступіў а-ля Сідарэнка паўгадзіны таму. З такім лікам каманды пайшлі на перапынак.

Не паспеў пачацца другі тайм, як Макрыцкі забіў другі гол у гульні. Скарыстаўся непаразуменнем паміж варатаром Славіі Зароўскім і абаронцам Дзерынгоўскім, абакраў іх і біў ужо ў пустыя вароты.

Госці маглі адыграцца, гаспадары павялічыць перавагу ў матчы. Але Балін не здолеў са штрафнога перайграць Міхайлава, а Максім Альхавік з двух метраў прабіў слаба.

Пасля матча

На мінулым тыдні ў асацыяцыю «Беларуская федэрацыя футбола» з просьбай прадставіць статус свабодных агентаў звярнуліся 16 футбалістаў ФК «Маладзечна-2000». Але пасля матча Ігар Гасюта сказаў, што ўжо выдалі грошы за красавік і прэміяльныя, праўда, у тры разы меншыя, чым абяцалі. Не вядома, ці паўтарыцца мінулагодняя гісторыя, калі пасля першага круга каманду пакінулі 7 футбалістаў асноўнага складу. Тытанік...

Гомель	25
Тарпеда-СКА	24
Дынама (Мн)	22
БАТЭ	20
Шахцёр (-2)	17
Тарпеда (Жд) (-2)	15
Нафтан	15
Дарыда	14
Нёман	14
Дынама (Бр)	12
Днепр-Трансмаш	11
Белшына	10
Лакаматыў	10
Маладзечна-2000	9
Зорка-ВА-БДУ	8
Славія (-1)	6

Бамбардзіры: Мархель (Тарпеда Жд) - 8, Цыгалка (Дынама Мн), Стрыпейкіс – па 6, Чумачэнка, Бяганскі (усе БАТЭ) – па 5.

Лепшы футбаліст 50-годдзя

Да 15 ліпеня вызначыцца лепшы футбаліст апошняй паловы стагоддзя.

У наступным годзе спаўняецца 50 год з дня стварэння УЕФА. З гэтай нагоды еўрапейская футбольная арганізацыя плануе правесці мерапрыемствы, на якія запрасіць лепшых футбалістаў з 52 краін нашага кантынента.

Па рашэнні асацыяцыі «Беларуская федэрацыя футбола» дадзенай акцыяй будзе займацца газета «Прэсбол».

Акрамя апытання спецыялістаў, журналістаў і ветэранаў футбола, кожны жадаючы можа прагаласаваць на сайце газеты.

■ **ПЛЯЖНЫ ВАЛЕЙБОЛ**

МЯДЗЕЛ. У пяты раз у Купе прайшоў чэмпіянат вобласці па пляжным валейболе.

Удзельнічалі 18 мужчынскіх каманд і 16 — жаночых. У мужчын перамаглі валейбалісты са Слуцка, у жанчын — з Салігоршчыны. Каманда Мядзельскага раёна ў складзе Сяргея Ломаца і Яўгена Садоўнікава заняла 5 месца.

Алесь ВЫСОЦКІ.

ВІНШАВАНКІ

Віншую любімага мужа **Дзёмава Дзяніса** з днём нараджэння! Жадаю моцнага здароўя, шчасця, удачы і радасці. *Ліля.*

Віншуем **Грыхуцік Ірыну** з юбілеем! Жадаем шчасця, здароўя і сямейнага дабрабыту. *Сем'і Жалняровічаў і Лявіцкіх.*

Рагуновіч Вольга Акімаўна! З днём нараджэння! Віншуем, жадаем здароўя, удачы і вечнай маладосці. *Тамара, Жэня.*

Віншуем з днём нараджэння **Рабушку Жэню**! Жадаем здароўя, удачы, поспехаў у вучобе. З любоўю, *твае блізкія.*

■ ІМЯНІНЫ

4 ліпеня

Праваслаўныя: Юлія, Ульяна.

Каталіцкія: Альжбеты, Тодара.

5 ліпеня

Праваслаўныя: Ульяны, Галакціёна.

Каталіцкія: Караліны, Філамены, Антона.

6 ліпеня

Праваслаўныя: Агафіі, Аграпіны, Ефрасінні, Еўдакіі, Соф'і, Хрысціны, Аляксандра, Андрэя, Арцёма, Барыса, Георгія, Германа, Глеба, Даніллы, Дзмітрыя, Дзяніса, Івана, Ілы, Кірылы, Канстанціна, Карнілы, Кузьмы, Міхаіла, Мсціслава, Святаслава, Сцяпана, Сяргея, Уладзіміра, Фёдара, Яфіма.

Каталіцкія: Дамінікі, Люцыі, Тэрэзы.

7 чэрвеня

Праваслаўныя: Купалле (нараджэнне Іаана Прадцечы), Антона, Івана, Якава.

Каталіцкія: Бенядзікта, Кірылы, Мятодыя.

8 ліпеня

Праваслаўныя: Ефрасінні, Давыда, Пятра.

Каталіцкія: Альжбеты, Пракопа, Яўгена.

9 ліпеня

Праваслаўныя: Давыда, Дзяніса, Івана, Ціхана.

Каталіцкія: Веранікі, Зянона.

10 ліпеня

Праваслаўныя: Георгія, Івана, Самсона, Серапіёна.

Каталіцкія: Амеліі, Антона, Піліпа.

ЗНАЁМСТВЫ

Мужчына 35 год, рост 164, двое дзяцей пазнаёміцца з жанчынай для стварэння сям'і. В. Груздава. 222312, п/а Палачаны, п/п МС 03649703.

Сэрвач – рака колеру дамашняга піва

Людзі заўсёды задумваюцца над сэнсам назваў рэчак і вёсак свайго наваколля. Гэта зразумела – тут яны жывуць. Асабліва цікавяць назвы неславянскага паходжання. Іх сэнс немагчыма вытлумачыць, таму людзі часта прыдумваюць розныя легенды. Цікавіць гэта тэма гісторыкаў і краязнаўцаў. У назвах рэчак, азёр і населеных пунктаў – далёкая гісторыя нашага краю.

Штораз, калі еду ў Маладзечна, перад Вілейкай пераязджаю мост, на якім шыльда – "рака Сэрвач".

На слых Сэрвач пераклікаецца з такімі назвамі, як Нарач, Морач, Іслач, Свіслач, і шмат якімі іншымі на тэрыторыі нашай краіны.

На жаль, шмат якія аўтэнтычныя геаграфічныя назвы былі скалечаны русіфікацыяй і паланізацыяй. У энцыклапедычных даведніках і на геаграфічных картах вы сустрэнеце найменне "Сервечь". Таму, падкрэсліваю, што за аснову трэба браць беларускую транслітарацыю, бо, як не круці назоў на розныя мовы, ён ёсць прыналежнасцю нашай тэрыторыі.

Зрэшты, рэк з найменнем Сэрвач – на Беларусі тры. Адна з іх – левы дoплыў Нёмана даўжынёй 63 км, працякае па тэрыторыі Баранавіцкага, Карэліцкага і Навагрудскага раёнаў. Другая, даўжынёй усяго 12 км, – у Докшыцкім раёне, доплыў, як ні дзіўна, ракі Сэрвач, якая з'яўляецца тэмай нашага аповяду.

Сэрвач выцякае з аднайменнага возера, якое знаходзіцца на памежжы Глыбоцкага і Докшыцкага раёнаў і праз 85 км, мінуючы Мядзельскі і Вілейскі раёны, упадае ў Вілію (Вілейскае вадасховішча). На берагах Сэрвачы знаходзяцца такія слынныя мястэчкі нашага краю, як Будслаў і Крывічы.

Возера Сэрвач, з якога выцякае аднайменная рака, знаходзіцца ў надзвычай цікавым месцы. Тут, 11 тысяч гадоў таму, паміж Глыбокім і Докшыцамі праходзіла мяжа апошняга Валдайскага абледзянення. Як сцвярджаюць навукоўцы, тоўшча лёду дасягала да 2-х км.

Ёсць неверагодная версія, якая можа падацца фантастычнай. Як сцвярджаюць нямецкія навукоўцы Вісінг і Ота Мук, 8 чэрвеня 8499 года да нашай эры астэроід з роя Адоніса ўпаў на Зямлю. У адзін дзень і бядотную ноч Атлантыда схавалася ў бяздонні акіяна. Ссуналася зямная вось.

Праўда гэта ці не, але менавіта 11 тысяч гадоў таму ў нашым краі пачалося пацяпленне клімату. Ледавік адышоў на поўнач. Аднак яшчэ некалькі тысячагоддзяў пасля яго адыходу тут была тундра. У тоўшчы зямлі таялі гіганцкія глыбы льду. Зямля асядала і ўтварала шматлікія азёры, прыкладам чаго – Беларускае Паазер'е, сярод якіх і возера Сэрвач, якое дало выток аднайменнай рацэ.

Возера Сэрвач ад Глыбокага – недалёка. У дзяцінстве, адолеўшы з хлопцамі на роварах нейкіх 15 км, перад намі адкрываўся вялікі вадаём. Гэта было першае, нешта грандыёзнае па памерах, што мне давялося бачыць да спаткання з морам. У глыбачан возера заўсёды славілася вялікай наяўнасцю ракаў. Многім падабаецца, што на адлегласці добрай сотні метраў ад берага глыбіня – "па шыю". Вялікае мелкаводнае возера з цёплай вадой і амаль марскімі хвалямі ў ветранае надвор'е! Але мяне асабіста здзіўляла тая акалічнасць, што на вялікай адлегласці ад берага пад ногі трапляюцца гнілыя бярвенні і карчы, на якіх часам можна намацаць абрыўкі рыбацкіх сетак. Ногі вязнуць у глеі і торфе. Зачэрпнеш рукой жменю са дна і бачыш рэшткі гнілой кары і драўніны.

Верагодна, тысячагоддзі таму прытундравы лес, з таяннем вечнай мерзлаты і ўсадкай грунту, апынуўся на дне возера, якое потым атрымала назву Сэрвач. Вада ў возеры настоена на торфе, і таму мае руды колер, а блізлеглыя калгасныя фермы тут ні пры чым.

Лёс закінуў мяне на 15 гадоў у Латвію, дзе я працаваў прарабам на будоўлях гэтай краіны. Браў удзел у культурным жыцці беларусаў Латвіі, выпісваў беларускія газеты. У газеце "Літаратура і мастацтва" ад 18 жніўня 1989 года быў апублікаваны матэрыял беларускага пісьменніка Івана Ласкова "Племя пяці родаў". Артыкул стаўся кіем у мурашнік! Аўтар выказаў меркаванне аб фіна-ўгорскім паходжанні старажытнай назвы нашай краіны Літва. Пачаліся гарачыя спрэчкі. Апаненты аспрэчвалі версію, даказвалі, што назоў "Літва" мае балцкае, а то і славянскае паходжанне.

Тым не менш, Іван Ласкоў даказваў сваю праваты і выводзіў назву "Літва", а таксама шматлікія тапонімы і нават імёны вялікіх князёў літоўскіх (Альгерд, Вітаўт, Ягайла, Радзівіл...) з пермскіх моў, а менавіта комі-пярмяцкай, якая ўваходзіць у фіна-ўгорскую моўную групу.

На тым часе я не меў слоўнікаў фіна-ўгорскіх моў, таму напісаў допіс Івану Ласкову ў далёкі Якуцк, дзе ён тады жыў. Папрасіў аўтара паспрабаваць вытлумачыць шэраг тапанімічных назваў у ваколіцах Глыбокага, якія, на маю думку, маглі быць фіна-ўгорскага паходжання. Сярод іх і Сэрвач.

Што атрымалася? На поўначы Расіі, у Пермскай вобласці, ёсць рака Сэрва. З назвы гэтай ракі А. Крывашчокава-Гантман, комі-пярмяцкая даследчыца, выводзіць часткі: "сер", г. зн. "пратока, доплыў, балотная рэчка" і "ва" – "рака". (А.С. Крывашчокава-Гантман. "Географические названия Верхнего Прикамья". Пермь. 1983). Аднак ёсць і слова "сэрва" – "разбаўленае дамашняе піва". Для характарыстыкі возера ці балотнай рэчкі з цёмнай вадой гэта стасуецца.

У комі-зыранскай мове "адз" – даліна. Згадаем беларускія рэчкі Ізледзь, Моўчадзь. У шматлікіх назвах гідронім "адз" перайшоў у "ч" (Ведрыч). Вось такая "канфігурацыя" : "Сэр" + "ва" + "ч".

Рака Сэрвач выцякае з памежжа Глыбоцкага і Докшыцкага раёнаў. Некалі тут праходзіла дарога і быў мост ля вёскі Кіякова, дзе да 1939 года быў маёнтак пана Кіякоўскага. Некалькі вёсак на правым беразе ракі належала Докшыцкаму раёну. Мост згніў. Каб не шукаць грошы на будаўніцтва моста, колішнія докшыцкія ўлады перадалі гэтыя вёскі Глыбоцкаму раёну. Цяпер мяжа – наўпрост па рацэ. Сёння, пры патрэбе патрапіць да сваякоў у Докшыцы, жыхарам гэтага наваколля трэба даваць лішняга кругу ў 30 км праз Глыбокае.

Аднойчы ў аднаго майго знаёмага саспела вар'яцкая ідэя – пабудаваць з пластыкавых бутэлек плыт і на ім ад вытокаў Сэрвачы зрабіць пілігрымку на фэст у Будслаў. На будаўніцтва плыта пайшло больш за 800 паўтаралітровых бутэлек ад піва і іншых напояў. І вось плыт спушчаны на ваду. Настрое.

У пачатку выправы нішто не прадвяшчала ніякіх турботаў. Рака шырынёй у два дзесяткі метраў. Поўны ход! Аднак праз дзве сотні метраў – першая перашкода: нагрувашчанне бярвенняў, брусоў і дошак ад колішняга згніўшага маста, якія прынесла вясновая паводка ў звужанае ў гэтым месцы рэчышча Сэрвачы. Так-сяк, у выніку тытанічнай працы, за гадзіну-другую распіхалі гэтую "барыкаду" і зноў наперад. Але шлях быў нядоўгі. Праз сотню метраў рака раптам разбеглася на дзесяткі дробных ручаін. Плыт – у пяць разоў шырэйшы, чым кожная з іх! Але якую з іх выбраць? Няма ніякіх арыенціраў. Толькі сонца над галавой і аблокі ненажэрных камароў. Вакол – сцяна непралазнага трыснягу ў паўтара роста чалавека. Бачыш толькі тое, што ў цябе перад тварам. Рызыкнулі, выбралі адну з ручаін і пачалі цягнуць плыт воласам. Штораз была небяспека патрапіць у "акно" ў сплавіне, якая зыбалася пад нагамі, што канапа. Але ручаіна... знікла. Проста яе раптам не стала, пайшла "пад зямлю". Зрэшты, як і амаль усе астатнія. Пад нагамі – сплавіна, якая праз пару хвілін апускаецца пад нагамі да таго месца, што ніжэй пупа. Вада і сцяна трыснягу перад вачамі – вось і ўвесь краявід. Павалтузіўшыся гадзіны дзве, мы ўсё ж дацягнулі плыт, дзе нечакана ўсе шматлікія ручаіны раптам вынырнулі з-пад зямлі і зліліся зноў у даволі шырокую раку. Але шляху па "чыстай" вадзе хапіла не больш чым на пяць дзесяткаў метраў. Рака як з'явілася раптоўна, так і зноў раптоўна знікла. Працягнуўшы безвынікова волакам колькі дзесяткаў метраў плыт, ракі як не было, так і няма.

На гэтым, адолеўшы за дзень ўсяго каля двух кіламетраў, прыйшлося з гэтай авантурай канчаць. Нармальныя людзі ходзяць у Будслаў пешшу! Дзеля таго, каб выбрацца з гэтых "джунгляў", прыйшлося лезці на дрэва, якое расло на сухой купіне сярод амаль непраходнай дрыгвы, і вызначыць, у якім накірунку рухацца да сушы. Да яе было з паўкіламетра...

Пазней, праглядзеўшы карту Беларусі, я знайшоў адмысловы значок, які сведчыў: у гэтым месцы заказнік. Сапраўды, у тых чаротавых джунглях быў бачны плён працы баброў і андатры, сустракаліся гнёзды розных чаротавых птушак.

Вось такая яна, Сэрвач, рака колеру дамашняга піва. Напамін пра народ, які жыў тут у далетапісны час і пакінуў нам гэтую назву.

Уладзімір СКРАБАТУН,
Глыбокае, спецыяльна для "Рэгіянальнай газеты".

Купон 27

рэгіянальная газета

да рубрык «Віншаванкі» і «Знаёмствы». Бясплатна змяшчаюцца тэксты аб'ёмам да 15 слоў. Ананімныя купоны не разглядаюцца. Пішыце, калі ласка, разборліва.

ТЭКСТ

ПРОЗВІШЧА, ІМЯ, АДРАС (НЕ ДЛЯ ДРУКУ)

Звярніце ўвагу

Шаноўныя чытачы, калі вы хочаце павіншаваць знаёмых, блізкіх, то высылайце купон з разборліва напісаным тэкстам загадзя. Указвайце дату публікацыі – газета выходзіць па пятніцах. Бясплатна прымаюцца віншаванкі аб'ёмам да 15 слоў, якія паступілі ў рэдакцыю да аўторка ўключна. Зрабіце прыемнае сваім блізкім – павіншуйце іх праз газету!

Калі вы хочаце размясціць аб'яву аб знаёмстве, калі ласка, указвайце адрас да запатрабавання і нумар дакумента ўладальніка. Бясплатна змяшчаюцца аб'явы аб знаёмстве аб'ёмам да 15 слоў. Публікуюцца па чарзе. Па-за чаргой – платна. Жадаем знайсці сваё шчасце!

■ КОНКУРСЫ

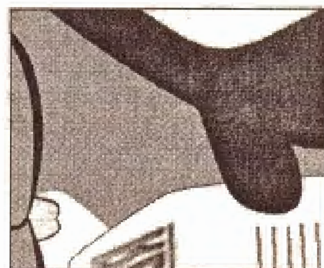
Збяры карцінку

Вітаем вас, аматары конкурсаў. Працягваем наш конкурс "Збяры карцінку".

У дзевяці летніх нумарах "РГ" мы друкуем кавалачкі цэлага малюнка. Сёння прапануем вам пяты фрагмент малюнка. Першы быў надрукаваны ў №23 за 6 чэрвеня, апошні будзе надрукаваны у пятніцу, 1 жніўня. Галоўнае, не згубіць ніводнага кавалачка, бо карцінка не атрымаецца.

Збярыце карцінку, прыдумайце ёй назву ці складзіце вершык. Складзеную карцінку са сваім творам (з назвай) дашліце нам у рэдакцыю "РГ" (Маладзечна, Вялікі Гасцінец, 68а) не пазней за 10 жніўня.

Да канца апошняга летняга месяца мы аб'явім пераможцаў.

Фрагмент №5

Кінатэатр «Радзіма»

4 – 6 ліпеня. "Карабель-прывід", ЗША, фантастычны трылер – у 19.00.
"Цыпачка", ЗША, камедыя – у 15.00, 17.00 і 21.00.

7-13 ліпеня. "Каханне па выпадку", ЗША, камедыя, акрамя асоб да 16 год, – у 15.00 (акрамя 7, 9, 11 ліпеня), 17.00 і 21.00.
"З мяне хопіць", ЗША, трылер – у 19.00.
(Кожную сераду ільготныя білеты на сеанс у 17.00).

Для дзяцей

5,6 ліпеня. "Новыя прыгоды Тома Соера", ЗША, прыгоды – у 13.00.
8 ліпеня. "Снежны дзень", ЗША, камедыя – у 11.00.
10 ліпеня. "Скубі-ду", ЗША камедыя – у 11.00.

Працуе бар.
Тэл. для даведак: **7-15-92**, **7-06-30**.

■ НЯВЫДУМАНЫЯ ГІСТОРЫІ

А то будзе, як тады

(Старадаўняя гісторыя)

Аднойчы дзядзька сабраўся ў Вільню. Відаць, па гаспадарцы што-небудзь спатрэбілася ці так што, але звязаў кавалак сала з хлебам і пайшоў. На грошы жонка ў адпаведным месцы прышыла непрыкметную кішэню, што і ў росшуку не знойдуць. А назад павінны быў вяртацца тады, калі сустрэне сваіх, што паехалі раней – на кірмаш.

Дзе-нідзе з перадышкай, дзе-нідзе сядзеў на возе, дзядзька павольна рушыў у віленскі бок. І на начлег прасіўся да добрых людзей. А іх і тады, і цяпер хапае. Вось толькі перад самай Вільняй патрапіў у гісторыю. Адышоўся наперад ад такіх, як і сам, бедакоў.

Кусты зашапацелі, і на дарогу выйшаў здаровы, як бык, дзяціна. "Ну, вось зараз пачнуць рабаваць", — пранеслася ў дзядзькавай галаве.

Хлопец пераминаўся з нагі на нагу, памахваў вялізным калом, памерам з дзядзьку.

— Куды ідзеш, дзядзька?

— У Вільню.

— Нашто?

— Сустрэць сваіх, перадаць навіны. Купіць сёе-тое з прададзенага.

— Грошы, значыць, маеш?

— Я ж кажу, ад прададзенага. А ці прададуцца гаршкі, ці не, не ведаю. Грошай жа з сабою не маю – на, паглядзі.

Кусты зноў зашапацелі, і на дарогу выйшлі яшчэ два рабаўнікі.

— Ну, дык тады боты здымай!

— Хлопчыкі, я вам бы з радасцю аддаў, але ж будзе, як тады.

Боты і сапраўды былі добрыя. За іх, можа, крыху і пераплаціў дзядзька ў свой час.

Старэйшы рабаўнік навастрыў вушы:

— А што было тады?

— Ну, тады боты вам аддаў, але ж гэта дабром не скончылася... Чалавек жа я вядомы. Сапраўды будзе, як тады.

Рабаўнікі не вельмі спужаліся, але асцярожнасць і цікаўнасць усё ж перамаглі.

— Ідзі ты, чалавек божы, але скажы, а што было тады. І ботаў не возьмем. Толькі скажы.

— А тады вы боты ўзялі, але не аддалі.

Вымавіўшы гэта, дзядзька павольна рушыў паміж рабаўнікоў.

Алесь РАЛАВЕЦ.

«Будзьце непасрэдныя, як дзеці...»

Неяк я ішла па гарадскіх вуліцах. Час быў якраз для дзіцячых гульняў. Мне было весела, і я проста назірала. Адна дзяўчынка ўзлезла на жалезную горку і са звонкім смехам скацілася ўніз. У канцы яна балюча ўдарыла нагу і трывожна-чакальна ўскінула позірк на свайго тату, бо не ведала, плакаць ёй ці не. Дзеці заўсёды так робяць, калі не разумеюць, як трэба рэагаваць. Бацька падышоў, любоўна ўсміхнуўся і прысеў на кукішках. Ён неадрыўна глядзеў дачцэ ў вочы, і погляд яго быў напоўнены дабрынёй, святлом і як бы гаварыў: "Ну, падымайся. Усміхніся. Ты дужая".

Мабыць, дзяўчынка бачыла, як яе сябровак у такіх выпадках маці адразу бралі на рукі, таму яна чакала і не варушылася. Тады тата сказаў:

— Калі ты зробіш крок мне насустрач і паспрабуеш падняцца сама, я табе таксама падам руку.

Дзяўчынка засмяялася і адштурхнулася маленькімі ручкамі ад горкі. Бацька падхапіў яе і закружыў. Звонкі дзіцячы смех гучаў у паветры, нёс прахожым радаснае пачуццё свята жыцця, іскрынкі вечнага дзяцінства і сонечных дзён.

У той дзень я вострa адчула, як неабходна навучыць дзяцей быць душэўна здаровымі і захаваць іх непасрэднасць, любоў да прыгод і здольнасць у кожным імгненні знаходзіць нешта чароўнае і непаўторнае. Як зрабіць гэта? Памятаеце: "Будзьце непасрэдныя, як дзеці..."? А яшчэ Паула Каэльё пісаў: "У дзіцяці трэба вучыцца тром рэчам: настойваць на сваім, умець быць шчаслівым без прычыны і знаходзіць сабе занятак". Ці не жыве гэтае дзіця ў кожным з нас? А што калі цяпер, з нашым вопытам і ведамі, уявіць сябе хлопчыкам ці дзяўчынкай пяці гадоў? Тады хочацца рабіць усе нашыя руцінныя занняткі (нават прыбірацца ў хаце) з гумарам і шчаслівым адчуваннем гэтага моманту: ён больш ніколі не паўторыцца!

З якой нагоды нам радавацца? А ці патрэбна для гэтага прычына? Пагледзіце на дзяцей і ўспомніце сябе ў гэтым узросце. Сапраўды, і тады ў нас былі свае крыўды і незадавальненне, і мы лічылі гэта самым галоўным у свеце! Але ўсё ж мы былі шчаслівыя! Дастаткова было адной усмешкі ці сонечнага промня, ці птушынага шчэбету...

Вось і цяпер я бачу непаўторны заход сонца. Неба ўсё падзелена на яркія дзівосныя палоскі колераў: сінi, блакітны, ружовы, адценні чырвонага. І я адчуваю сябе дзяўчынкай пяці гадоў, і мне так хочацца аддаць гэтаму і кожнаму наступнаму імгненню ўсё сваё сэрца, усю сваю радасць... І каб так было заўсёды!

Людміла АПЯЛІНСКАЯ.

■ **НАДВОР'Е**

Мінск	5.07	6.07	7.07	8.07
ападкі (на працягу сутак)				
тэмпература,°С днём	+25	+22	+17	+16
ноччу	+15	+15	+15	+14
атмасферны ціск, мм	729	728	731	733
скорасць ветру, м/сек	1-3	3-5	3-5	4-5

Вільня	5.07	6.07	7.07	8.07
ападкі (на працягу сутак)				
тэмпература,°С днём	+22	+21	+17	+16
ноччу	+14	+15	+14	+14
атмасферны ціск, мм	736	737	739	743
скорасць ветру, м/сек	1-3	1-3	2-5	2-5

Чытайце праз тыдзень:

● **Пад дахам дома не свайго.** 29 выпускнікоў Радашкавіцкай агульнаадукацыйнай школы для дзяцей-сірот выйшлі ў гэтым годзе за сцены навучальнай установы. Далёка не ружамі будзе ўсыпана іх дарога ў самастойнае жыццё, дзе цябе ніхто не чакае, дзе ты нікому не патрэбен. Хіба што школе і настаўнікам, выхавальнікам, якія ніколі не кідаюць тых, хто трапіў у бяду. Аб дзецях-сіротах матэрыялы Марыны Сліж і Ірыны Рабушкі.

Гараскоп 7 – 13 ліпеня

Авен (21.03–20.04)

У гэтыя дні вы адчуеце сябе так, быццам бы знаходзіцеся на ярка асвечанай сцэне. Цікавасць і прага да жыцця будуць садзейнічаць яркаму творчаму самавыяўленню. Аднак у гэтай сітуацыі ёсць і адмоўныя бакі: магчымы празмерныя траты на задавальненне і забавы на ўрон сям'і. Пастарайцеся не рабіць неабдуманых пастулкаў!

Цялец (21.04–21.05)

Цяпер у вас склалася спрыяльная сітуацыя для таго, каб лёгка наладзіць гарманічныя адносіны са сваімі калегамі. Вашыя дыпламатычныя якасці будуць высока ацэненыя і начальствам. Нетрадыцыйны падыход да вырашэння складаных, здавалася, невырашальных задач, падыме вашу рэпутацыю на недасягальны раней узровень.

Блізняты (22.05–21.06)

Не душыце ў сабе назойлівае жаданне зрабіць сваё жыллё больш камфортным і ўтульным. Настаў спрыяльны час для набыцця хатняй жывёлы, для буйных пакупак для дома і дамачадцаў. Да канца тыдня быт можа запатрабаваць ўвагі, але гэта прынясе толькі карысць і вашаму дому, і вашым блізкім.

Рак (22.06–23.07)

У вас можа з'явіцца неабходнасць адправіцца за мяжу ў мэтах пошуку новых дзелавых партнёраў ці проста па нейкіх справах. Будзьце асцярожныя ў дарозе ўдалечыні ад дома, пастарайцеся пазбегаць дробных непрыемнасцей. У час падарожжа асцерагайцеся рамантычных знаёмстваў: яны могуць вас далёка завесці, але не прынясуць нічога добрага.

Леў (24.07–23.08)

Для вас наступіў перыяд удачных творчых пачынанняў. Адчуванне ўсіх радасцяў жыцця будзе, быццам моцным магнітам, прыцягваць да вас навакольных. Узнікшыя ў гэты перыяд рамантычныя адносіны перарастуць у сяброўства і глыбокую прывязанасць. Новыя знаёмствы акажуцца вам карыснымі і будуць садзейнічаць вашым творчым поспехам.

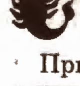
Дзева (24.08–23.09)

У бліжэйшы час можна чакаць паляпшэння вашага фінансавага стану. Цяпер наступае спрыяльны перыяд для перагавораў з начальствам па прычыне прасоўвання па службовай лесвіцы ці павелічэння акладу. Таксама магчыма атрыманне падарункаў ад блізкіх сваякоў, у тым ліку значных грашовых сум.

Шалі (24.09–23.10)

Магчыма, што гэты перыяд прыйдзецца прысвяціць каардынаванню многіх сямейных спраў і праблем. У тым ліку да вас можа дайсці не зусім прыемная інфармацыя, якая раней скрывалася. Адкрыўшаяся праўда можа ўнесці карэктывы ў вашы планы і жаданні, так што будзьце гатовы ўнесці змяненні ў свае намеры.

Скарпіён (24.10–22.11)

Прысвяціце некалькі дзён клопату аб сваім здароўі. Вы ўжо даўно адчуваеце, што некаторыя прафілактычныя меры сталі проста неабходнымі. Не адкладвайце паход да доктара на пасля: чым хутчэй вы зоймецеся сваімі, пакуль яшчэ лёгкімі недамаганнямі, тым хутчэй ад іх пазбавіцеся. Настаў час, калі неабходна паклапаціцца пра сябе.

Стралец (23.11–21.12)

Пастарайцеся не пазычаць нікому грошы. Гэта тычыцца нават самых блізкіх вам людзей. Калі надумаліся набыць нерухомасць менавіта ў гэтыя дні, знайдзіце магчымасць затрымаць пакупку на некалькі дзён. Дасканала правярайце ўсіх партнёраў мяркуемай здзелкі для таго, каб пры яе заключэнні не ўзнікала ніякіх непрадбачаных сітуацый.

Казярог (22.12–20.01)

Будзьце ўважлівыя да членаў сям'і, асабліва да бацькоў. Звяртайце ўвагу на дробязі, якія могуць расстроіць іх здароўе. Гэта палепшыць і ўмацуе вашыя сямейныя адносіны. Для таго, каб зніzіць магчымасць ўзнікнення канфліктаў, устройце маленькае сямейнае свята з прыгожа накрытым сталом і смачнай ядой.

Вадалей (21.01–19.02)

Не будзе дзіўным, калі вам у бліжэйшы час спатрэбіцца ўвага і ўдзел сяброў. Для таго, каб заглушыць унутранае адчуванне адзіноты, часцей запрашайце сяброў, толькі пры ўмове, што гэта будуць даволі блізкія вам людзі. Сярод іх абавязкова знойдуцца аднадумцы і тыя, хто гатоў дапамагчы вам у цяжкую хвіліну.

Рыбы (20.02–20.03)

Цяпер добры час для заняткаў з дзецьмі. Не шкадуйце грошай на новыя цацкі і карысныя забавы. Не шкадуйце часу на невялікія падарожжы, якія будуць садзейнічаць умацаванню сям'і і зблiжэнню з прыродай. Размовы з уласнымі дзецьмі дапамогуць вам разабрацца ва ўласных праблемах і знайсці лёгкія шляхі іх вырашэння.

■ ШТО ПРА НАС ПІСАЛІ 95 ГОД ТАМУ

Смаргоні трэба мост

М. Смаргонь, Ошмянск. пав. Виленскай губ. У Смаргони 2 разы ў нядзелю бывае торг, зъежджаецца народ з Вилейскаго и Свенцянскаго паветоў. Каб трапиць у Смаргонь з гэтых двух паветоў, трэба, не даезджаючы поўтрэця версты да гораду, пераехаць р. Вилью каля в. Пласкенишки. Тут ёсць паром, праз каторы дарма перавозяць, бо ён заведзены за земские грошы. Але трэба канешне збудаваць тут мост, бо збираецца стольки фурманак, што надта доўга чакаць свайго чароду.

Ластоўка.
Першая Беларуская Газэта з Рысункамі "Наша Нива". №13 ад 20 чэрвеня 1908 г.

Рэгіянальная газета

Заснавальнікі: Аляксандр МАНЦЭВІЧ, Ніна МАНЦЭВІЧ.
Пасведчанне № 227
Галоўны рэдактар Аляксандр МАНЦЭВІЧ

Інфармацыйна-рэкламнае штотыднёвае выданне для рэгіёну і рэспублікі. Выходзіць па пятніцах. Тыраж **9810** экз.
Індэкс **63212** (індывідуальная падпіска), **63369** (ведамасная падпіска). Падпіска праводзіцца пастаянна ў паштовых аддзяленнях рэспублікі.
У розніцу – цана свабодная. **№ 27 (428) 4.07.2003.** РУП «Друкарня «Перамога», Міністэрства інфармацыі РБ. 222310, Маладзечна, вул. Таўлая,11.
Зак. № 2196. Падпісана ў друк у 13.00 3.07.2003

Наш адрас: **222310, Маладзечна, Вялікі Гасцінец, 68а.** Тэлефоны/факс: (01773) **6-96-67**, **5-38-41** (рэклама), **5-07-99**
E-mail: regionnews@promedia.by, http://regionnews.promedia.by

Прыём дробных аб'яў

Маладзечна Вялікі Гасцінец, 68а. Тэл. **69667**, **53841**.
Вілейка вул. Вадап'янава, 23, капіравальны цэнтр «Парус». Тэл. **55284**.
Вілейка вул. 17 Верасня, 30, пошта. Тэл. **55233**, **55539**.
Смаргонь вул. Танкістаў, 8, рэдакцыя «Новой газеты Сморгони». Тэл. **33077**.
Смаргонь вул. Танкістаў, 1, аддзяленне сувязі №2 Смаргоні. Тэл. **22211**.
Чысць вул. Зялёная, 4, магазін «Канцкласік». Тэл. **99172**.

Тэлефонныя коды гарадоў рэгіёна: **Астравец** – 01591, **Ашмяны** – 01593, **Валожын** – 01772, **Вілейка** – 01771, **Маладзечна** – 01773, **Мінск** – 017, **Мядзел** – 01797, **Смаргонь** – 01592

Разліковы рахунак №3012164030006 у філіяле ААТ Белзнешэканамбанк» у Маладзечне, код 211, атрымальнік ТАА Рэдакцыя газеты «Рэгіянальная газета», УНН 600288444